

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

Afstudeerproject

**Hendrik VIII & het anglicanisme
Macht, overtuiging of lust?**

PROMOTOR
JOHN AELBRECHT
GESCHIEDENIS

MIKE SLANGEN
ECONOMIE - GESCHIEDENIS
ACADEMIEJAAR 2014-2015

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

Afstudeerproject

**Hendrik VIII & het anglicanisme
Macht, overtuiging of lust?**

PROMOTOR
JOHN AELBRECHT
GESCHIEDENIS

MIKE SLANGEN
ECONOMIE - GESCHIEDENIS
ACADEMIEJAAR 2014-2015

Voorwoord

Het afstudeerproject kadert binnen de driejarige opleiding tot 'Bachelor in het onderwijs: secundair onderwijs' aan Hogeschool PXL. Dit project dient onderwijsgerelateerd te zijn, of het moet aansluiten met de gekozen onderwijsvakken. Ik heb gekozen om dit afstudeerproject te maken binnen het vakdomein geschiedenis.

Er zijn enkele redenen waarom ik voor dit onderwerp gekozen heb. Allereerst is er mijn grote interesse voor het 'waarom' van de geschiedenis. Bij elke geschiedkundige gebeurtenis vraag ik me af: 'waarom?'. Wat waren de beweegredenen die geleid hebben tot deze gebeurtenis? Daarnaast komt ook nog mijn interesse voor de Tudor-heerschappij in Engeland. En wie 'Tudor' zegt, zegt automatisch 'Hendrik VIII'. En zo was mijn onderwerp al snel bepaald. Een element dat ook zeker meegespeeld heeft, is het feit dat er zeer weinig les gegeven wordt in het secundair onderwijs over de Tudors en de geboorte van het anglicanisme. Er wordt wel gefocust op de reformatie in Europa, en dan vooral op de figuren van Maarten Luther en Johannes Calvijn. Als het anglicanisme en Hendrik VIII al aan bod komen, is het vaak niet meer dan slechts een kanttekening. Dit is volgens mij totaal onterecht. Deze hervormingen die gestart zijn in Engeland onder Hendrik VIII, hebben uiteindelijk geleid tot een geloofsvorm met vandaag bijna 80 miljoen aanhangers. Niet zomaar een detail in de geschiedenis dus.

Dit afstudeerproject met bijhorende webquest is natuurlijk niet zomaar tot stand gekomen. Graag wil ik nog enkele mensen hartelijk bedanken voor hun medewerking. Allereerst bedank ik meneer John Aelbrecht, lector geschiedenis aan Hogeschool PXL, en ook mijn promotor. Ik dank hem voor de vele nuttige tips en correcties aan dit afstudeerproject. Ook wil ik graag meneer Jos Neutelaers, voormalig lector geschiedenis PXL, bedanken voor de goede opstart van mijn eindwerk. Verder wil ik graag nog alle medestudenten, leerkrachten en andere mensen bedanken waarmee ik ideeën heb kunnen uitwisselen in het kader van dit afstudeerproject. Zo wil ik ook meneer Stephen Murray bedanken. Meneer Murray, oorspronkelijk afkomstig uit Canada, is priester in de anglicaanse parochies van Gent en Knokke. Hij heeft me enkele nieuwe inzichten gegeven betreffende het ontstaan van het anglicanisme en de motieven van Hendrik VIII.

Tot slot wil ik ook nog mijn familie bedanken voor de goede ondersteuning die ik mocht ervaren tijdens het schrijven en ontwikkelen van dit afstudeerproject.

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Inhoudsopgave	5
Inleiding	7
1 Hendrik VIII... Tirannieke vorst, woelige minnaar.	5
1.1 Leven van Hendrik VIII	5
1.2 Liefdesleven van Hendrik VIII.....	6
1.3 Regering van Hendrik VIII.....	7
2 Hendrik VIII breekt met de paus, de Kerk en het katholieke geloof	9
2.1 Defensor Fidei.....	9
2.2 Conflict met de paus	9
2.3 Complete ommezwaai	11
2.3.1 Een nieuwe wind.....	12
3 Ontstaan van het anglicanisme	14
3.1 Eerste stappen van het nieuwe geloof	14
3.1.1 Vervolgeningen.....	14
4 Religieus leven na Hendrik VIII	16
4.1 Opvolging	16
5 Anglicanisme vandaag	17
5.1 Structuur van de anglicaanse kerk.....	17
5.1.1 Bestuur en organisatie	17
5.1.2 Overleg en samenkomst	18
5.1.3 Instruments of Unity – de eenheidselementen.....	18
5.1.4 Overige verschillen en gelijkenissen.....	19

6	Lessenpakket	20
7	Besluit	21
8	Literatuurlijst.....	23
8.1	Boeken non-fictie	23
8.2	Boeken fictie	23
8.3	Internet.....	24
9	Bijlagen.....	25
9.1	Bijlage 1: Werkbundel leerlingen	25
9.2	Bijlage 2: Handleiding voor leerkrachten.....	49

Inleiding

De nieuwe tijd... Een tijd vol veranderingen. Na de donkere periode van de middeleeuwen wordt het dagelijkse leven in Europa weer compleet omgegooid. Nieuwe ideeën steken de kop op, oeroude tradities worden in twijfel getrokken, instanties die al duizenden jaren stand houden, daveren op hun grondvesten. De mens gaat voor de eerste keer in de geschiedenis zijn leven en toekomst in eigen handen nemen. Hij wordt niet meer geleefd door instanties zoals de katholieke kerk, hij leeft nu volgens zijn eigen overtuigingen.

Er begint rond 1517 een klein vlammetje te branden in Europa. Een vlammetje onder de naam van Maarten Luther, een Duitse monnik. We noemen dit de reformatie. Eens dat vlammetje zich in beweging heeft gezet, is het uitgegroeid tot een verzengend vuur dat niet meer te stoppen is, zelfs niet door de hoogste vertegenwoordiger van God op aarde, de paus. Dit is het begin van een nieuwe manier van geloven. De katholieke kerk verliest een groot deel van haar volgers aan het pas ontluikende protestantisme.

Maar al te vaak wordt deze nieuwe manier van geloof echter gebruikt om zich af te zetten tegen de gevestigde orde, tegen de katholieke kerk en zelfs tegen de hoogste vertegenwoordiger hiervan, de paus.

In Engeland regeert vanaf 1509 een zeer tirannieke vorst, Hendrik VIII. Als erfgenaam van de Tudor-dynastie bouwt hij het Engelse rijk stevig uit. De staatsgodsdienst van Engeland heeft onder zijn heerschappij ook een turbulent bestaan gekend. Dit heeft vooral ook te maken met het minstens even woelige liefdesleven van deze absolute vorst. Wanneer de Paus hem immers verbiedt te scheiden van zijn eerste vrouw, Catharina van Aragon, breekt Hendrik VIII volledig met Rome en het katholieke geloof. Hij richt de anglicaanse kerk op, met zichzelf uiteraard als heer en meester, aan het hoofd van deze nieuwe geloofstroming.

Dit afstudeerproject focust op de motieven van Hendrik om het geloofsleven in Engeland zo drastisch om te gooien. Is het uit spirituele overtuiging dat Hendrik deze drastische stappen neemt? Of laat hij zich leiden door de onweerstaanbare honger naar macht? Of wordt hij op sleeptouw genomen door hetgene waar hij zo naar verlangt? Is het misschien de lust naar het vrouwelijke schoon die Hendriks hoofd op hol brengt?

Dit neerslagwerk biedt met een theoretisch gedeelte en een praktische werkbundel met bijhorende webquest de mogelijke antwoorden op de vraag: Hendrik VIII en het anglicanisme: macht, overtuiging of lust?

1 Hendrik VIII... Tirannieke vorst, woelige minnaar.

1.1 Leven van Hendrik VIII

Hendrik VIII heeft op zijn minst gezegd een diepe indruk nagelaten op de geschiedenis. Hij heeft niet enkel een grote rol gespeeld op het politieke toneel in Engeland, maar ook op Europees vlak heeft Hendrik zeker en vast zijn stempel gedrukt.

Op 28 juni 1491 wordt Hendrik VIII geboren in paleis Greenwich te Kent. Hij is de tweede zoon uit het huwelijk van Hendrik VII en Elizabeth van York¹. Hendrik VII en Elizabeth krijgen 4 kinderen. Naast Hendrik en zijn oudere broer Arthur bestaat het gezin nog uit de twee zussen Margaretha en Maria. Volgens het Engelse erfrecht gaat de troon over van vader op oudste zoon. Hendrik staat dus nu als tweede in lijn voor de troon. Zijn oudere broer Arthur wordt troonopvolger. Het is Arthur die van bij de geboorte als het ware opgeleid wordt om het Engelse rijk te besturen. Op het moment dat Hendrik zijn vierde levensjaar viert, wordt gestart met zijn priesteropleiding. Arthur zou het Engelse volk dienen, Hendrik zou zich toewijden aan God². Een zeer strenge, katholieke opleiding maakt deel uit van Hendriks dagelijkse leven. Maar dan slaat het noodlot toe. Arthur wordt ernstig ziek en sterft. Ook Hendriks vader, koning Hendrik VII, overlijdt niet veel later. Engeland blijft achter met een 18-jarige jongeman aan het hoofd. Een jongeman die nooit een koninklijke opleiding genoten heeft.

Uiteindelijk volgt Hendrik op 22 april 1509 zijn vader aan de troon van Engeland op en wordt gekroond tot koning Hendrik VIII in de Abdij van Westminster op 24 juni 1509. Hij zal het werk van zijn vader verderzetten en ervoor zorgen dat hij absolute macht krijgt over Engeland, Schotland en Ierland.

Maar al te vaak wordt het politieke en religieuze leven in Engeland onder Hendrik VIII bepaald door de mooie verschijning waar Hendrik zijn oog op heeft laten vallen. Wanneer Hendrik getrouwd is met Catharina van Aragon bijvoorbeeld, is Engeland katholiek geïnspireerd. Daar komt verandering in wanneer Hendrik wil scheiden van Catharina om met de protestants-geïnspireerde Anne Boleyn te hertouwen. De paus weigert zijn medewerking aan de scheiding, en Hendrik richt de anglicaanse kerk op (zie verder). De anglicaanse kerk is in het begin vooral een protestantse Kerk, geïnspireerd op de ideeën van o.a. Luther en Calvijn. Naarmate de tijd vordert, en Hendrik hertrouwt met een katholieke vrouw, merken we ook weer katholieke invloeden in de anglicaanse kerk.

Uiteindelijk sterft Hendrik VIII in 1547 en komt zijn zoon uit het huwelijk met Jane Seymour, Edward op de troon. De jongen is op dat moment 9 jaar oud. Vrij snel sterft Edward plotseling. Edward wordt opgevolgd door Mary Tudor. Mary is de eerste dochter van Hendrik en Catharina van Aragon. Zij zal de geschiedenis ingaan als 'Bloody Mary' omwille van de harde hand waarmee ze protestantse bewegingen uitroeide. Uiteindelijk wordt dan gekozen voor Elizabeth om haar vader op te volgen als koningin van Engeland. Elizabeth is de dochter uit het huwelijk van Hendrik en Anne Boleyn. Onder haar

¹ VAN CAENEGEM R.C., GROENMAN S., e.a., Grote Winkler Prins Encyclopedie – deel 11, 8^e druk, Elsevier Argus, Amsterdam, 1984, 576 p.

² HACKETT, F., Hendrik VIII; de Koning-Blauwbaard, Uitgeverij Kadmos, Utrecht, 1986, 552 p.

heerschappij is er weliswaar meer plaats voor godsdienstvrijheid, terwijl Elizabeth zelf volledig overtuigd protestants is.

1.2 Liefdesleven van Hendrik VIII

Even bekend (of misschien wel bekender) als zijn regeerstijl, is het liefdesleven van Hendrik VIII. Er kan op z'n minst gezegd worden dat Henry een turbulent liefdesleven in stand houdt. Het is ook geen geheim dat de koning naast zijn vrouw er een hele harem minnaressen op nahoudt. De jonge meisjes die zich op het kasteel aanmelden om hofdame te worden, of die gekozen worden voor deze functie, weten dat ze eens kunnen aangesproken worden door de koning en een kwartier later al in zijn bed kunnen liggen. Sommige jongedames willen ook enkel en alleen om die reden deel uitmaken van de koninklijke hofhouding. In de hoop om door de koning te worden uitgekozen als minnares en misschien uiteindelijk wel de volgende koningin te worden.

In totaal trouwt Hendrik zes keer³. In 1509 trouwt hij met Catharina van Aragon. Catharina is de vrouw van Hendriks oudere broer Arthur, die kort na zijn huwelijk met Catharina overleed. Om de goede banden met het Spaanse koningshuis te behouden, beslist Hendrik om te trouwen met de weduwe van zijn broer. Maar dit blijkt ook geen gemakkelijke kwestie. Catharina was immers al getrouwd met Hendriks broer. En volgens de Bijbel mogen familieleden niet met elkaar trouwen. Via de paus is uiteindelijk dispensatie verkregen. Dit wil zeggen dat de paus het huwelijk van Hendriks broer, Arthur, en Catharina ontbonden heeft. Het huwelijk is volgens Catharina nooit geconsumeerd. Na 24 jaar besluit Hendrik echter dat het genoeg geweest is en wil hij scheiden van Catharina. Maar dit levert opnieuw grote problemen op en zal uiteindelijk leiden tot het schisma met de katholieke kerk (meer informatie zie verder). In 1533 lukt het Hendrik dan uiteindelijk toch om te scheiden van Catharina.

Zeer kort na zijn scheiding trouwt Hendrik met Anna Boleyn. Zij is de drijvende kracht achter de scheiding met Catharina en de motor voor de invoering van het protestantisme aan het Engelse hof. Maar ook hun huwelijksgeluk is niet van lange duur. Na 3 jaar huwelijk wordt Anna Boleyn samen met haar broer en vader beschuldigd van incest en verraad. In 1536 wordt Anna onthoofd.

Enige tijd na de onthoofding van Anna Boleyn is het tijd geworden voor het derde huwelijk van Hendrik. Ditmaal heeft hij zijn oog laten vallen op de mooie Jane Seymour⁴. Jane is een natuurlijke, blonde schoonheid met een zacht karakter. Het lijkt erop dat Hendrik nu zijn droomvrouw en koningin gevonden heeft. Wanneer Jane erin slaagt om Hendrik hetgene te geven waar hij zo naar verlangt, lijkt Hendriks geluk niet meer op te kunnen. Jane Seymour schenkt Hendrik een zoon, Edward. Maar enkele uren na de heugelijke geboorte van de nieuwe troonopvolger krijgt Hendrik verschrikkelijk nieuws te horen. Jane krijgt kort na de bevalling last van hoge koorts en volgens de medici zal Jane het einde van de nacht niet halen. Hendrik haast zich met grote spoed naar de vertrekken van zijn koningin.

³ VAN CAENEGEM R.C., GROENMAN S., e.a., Grote Winkler Prins Encyclopedie – deel 11, 8^e druk, Elsevier Argus, Amsterdam, 1984, 576 p.

⁴ VAN CAENEGEM R.C., GROENMAN S., e.a., Verkorte Winkler Prins Encyclopedie – A, Elsevier Argus, Amsterdam, 1988, 720 p.

Enkele minuten na zijn aankomst sterft Jane in Hendriks armen. Jane Seymour is waarschijnlijk de enige vrouw van wie Hendrik ooit echt gehouden heeft. Hendrik is ontroostbaar.

Dat het overlijden van Jane Seymour in 1537 een diepe klap nagelaten heeft, blijkt uit de kleine depressie waarin Hendrik terecht komt. Pas drie jaar later weet uiteindelijk een nieuwe vrouw zich aan Hendrik te binden als koningin van Engeland. In 1540 trouwt Hendrik met Anna van Kleef. Maar dan blijkt het portret dat Hendrik van Anna gekregen heeft helemaal niet te stroken met de werkelijkheid. Hendrik is zo vol afschuw van het uiterlijk van Anna dat hij hetzelfde jaar nog besluit te scheiden van haar.

Later in 1540 is het dus tijd voor het inmiddels vijfde huwelijk van Hendrik VIII. Ditmaal kiest Hendrik voor de zeer jonge Catharina Howard. Zij blijkt uiteindelijk veel te jeugdig voor de inmiddels niet meer zo jonge Hendrik. Catharina Howard ziet het 'koningin-zijn' als spelletje waarbij ze alles en iedereen rond haar vinger probeert te draaien. Zij zal uiteindelijk hetzelfde doen wat Hendrik al jaren doet; ze bouwt een harem uit. Wanneer Hendrik in 1542 daar uiteindelijk achter komt, wordt ze onmiddellijk onthoofd.

In 1543 huwt Hendrik voor de laatste maal. Zijn zesde vrouw zal Catharina Parr worden. Zij zal Hendriks vrouw blijven tot aan zijn dood, 4 jaar later, in 1547.

1.3 Regering van Hendrik VIII

In de beginperiode van zijn regering trekt Hendrik zich niet veel aan van zijn koninklijke taak. De jonge koning vindt het belangrijker zijn dagen te vullen met lange tochten te paard, riddertoernooien en koninklijke jachten dan dat hij politieke onderhandelingen voert. Maar dat vormt geen probleem. In de schaduw van Hendrik staat een man, eenvoudig van afkomst maar met torenhoge ambities. Een man die eerst de zoon was van een eenvoudige beenhouwer en die zich uiteindelijk weet op te werken tot de machtigste politieke figuur van Engeland (op de koning na).

Kardinaal Thomas Wolsey is het brein en uitvoerder van alle koninklijke beslissingen in het begin van de regeerperiode van Hendrik VIII. Zonder zijn sterke hand zou de regeerperiode van Hendrik VIII nooit zo sterk begonnen zijn. Wolsey heeft een zeer sterke persoonlijkheid, hij is een briljant staatsman. Door zijn toedoen wordt ook de Engelse schatkist opnieuw gevuld. In tijden van misoogsten zorgt Wolsey ervoor dat er graan is voor de mensen in Engeland⁵. Toch wordt hij door vele Engelsen geminacht. Wolsey is zeer ijdel, zelfzuchtig en belust op macht. Zijn welstand toont hij op zeer overdadige wijze. Ook de zware belastingen en zijn eerzuchtige buitenlandse politiek zorgen ervoor dat Wolsey binnen de kortste keren behoort tot een van de meest gehate mannen in Engeland.⁶

---

⁵ GUY J., *The Tudors: a very short introduction*, Oxford University Press, Oxford, United Kingdom, 2013, 148 p.

⁶ SIMON E., *De reformatie*, nv Het Parool, Amsterdam, 1993, 187 p.

Wolsey wordt zo machtig dat hij in het buitenland bekend staat als 'alter rex' of 'tweede koning'.⁷ Wolsey onderhoudt ook enkele belangrijke contacten in het Vaticaan. Dat hij ambities heeft om paus te worden, is een publiek geheim. Die goede connecties met Rome zorgen ervoor dat ook Engeland in de gratie valt bij de paus. Het eerste deel van Hendriks regeerperiode (1509-1527) is dan ook katholiek geïnspireerd. Meer zelfs, onderdanen die neigen naar een ander geloof dan het katholicisme, worden direct bestempeld als ketter en zullen de dood vinden op de brandstapel.⁸

Maar dan komt het grote keerpunt; 'De koning 's grote kwestie'. Hendrik wil scheiden van zijn eerste vrouw, Catharina van Aragon. Het katholieke geloof laat dit niet toe, en zelfs Wolsey krijgt hier geen voet tussen de deur. Hendrik breekt met het katholieke geloof (zie verder) en richt zijn eigen geloofsvorm op. Wolsey wordt aan de kant gezet en Hendrik neemt de regering van zijn rijk volledig zelf in handen. Vanaf nu reageert hij niet meer als een katholieke koning, maar wel als absolute vorst en god. Hendriks regeerstijl wordt drastischer, meedogenlozer en tirannieker. Hendrik VIII is niet meer de man die hij was toen hij de troon besteeg.

---

⁷ GUY J., The Tudors: a very short introduction, Oxford University Press, Oxford, United Kingdom, 2013, 148 p.

⁸ HUTCHINSON R., De laatste dagen van Hendrik VIII, Uitgeverij Houtekiet, Antwerpen, 2006, 337 p.

2 Hendrik VIII breekt met de paus, de Kerk en het katholieke geloof

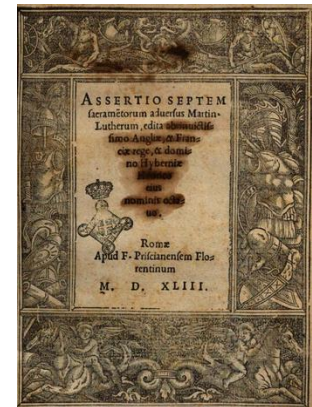
2.1 Defensor Fidei

Hendrik VIII is in de 12 jaar na de opkomst van Luther in Europa de favoriete en meest graag geziene vorst aan het Vaticaan. Hendrik heeft voor hij vorst werd immers een intensieve priesteropleiding gevolgd. Maar door de vroegtijdige dood van zijn oudere broer moet hij zijn opleiding staken om de Engelse troon te bestijgen. Hendrik gaat elke zondag trouw naar zijn kapel voor de zondagsmis⁹. De belastingen aan Rome worden betaald.

Ook wanneer Maarten Luther in 1518 zijn bekende 95 stellingen uithangt op de kerkdeuren te Wittenberg (Duitsland), en daarmee de reformatie op gang trekt, reageert Hendrik sterk aan de kant van het katholicisme. In zijn boek 'Assertio septem sacramentorum contra M.Lutherum', een krachtige verdediging van de katholieke sacramenten schrijft hij o.a.:

“Welke slang is zo giftig als hij die het gezag van de paus tiranniek noemt? [...] Geen enkele straf is te erg voor iemand die de hoogste priester en opperrechter op aarde niet gehoorzaamt [...] Christus' enige plaatsbekleder, de paus van Rome.” – Hendrik VIII Tudor¹⁰

In het jaar 1521 beloont paus Leo X Hendrik voor zijn trouw en loyaliteit aan het katholieke geloof¹¹. Hendrik VIII gaat vanaf nu door het leven als Koning van Engeland en Ierland, maar ook als 'prins en verdediger van het geloof'. Paus Leo X schenkt Hendrik de titel 'Defensor Fidei'¹². Een titel die sindsdien overgedragen wordt van generatie op generatie. De huidige vorstin van het Verenigd Koninkrijk, Elizabeth II, draagt deze titel bijvoorbeeld ook nog steeds mee in haar wapenschild onder de letters 'DF' (Defender of the faith)¹³.

Figuur 1: *Assertio septem sacramentorum contra*

2.2 Conflict met de paus

Hendriks eerste huwelijk in 1509 met Catharina van Aragon, dochter van Ferdinand en Isabella van Spanje, dreigt al snel op de klippen te lopen. Catharina is immers niet in staat om Hendrik een mannelijke troonopvolger te schenken. Talloze pogingen lopen af in vroeggeboortes en miskramen. Hendrik heeft kost wat kost een mannelijke troonopvolger nodig om zo de Tudor-dynastie voor eens en voor altijd stevig op de troon te verankeren.

⁹ HACKETT, F., *Hendrik VIII; de Koning-Blauwbaard*, Uitgeverij Kadmos, Utrecht, 1986, 552 p.

¹⁰ Hendrik VIII Tudor: *Assertio septem sacramentorum contra M.Lutherum*, 1518.

¹¹ VAN CAENEGEM R.C., GROENMAN S., e.a., *Grote Winkler Prins Encyclopedie – deel 11*, 8^e druk, Elsevier Argus, Amsterdam, 1984, 576 p

¹² RENDINA C., *De verborgen geschiedenis van de pausen*, Roularta Books, Roeselare, 2011, 503 p.

¹³ MORRIS P., *Geschiedenis van Groot-Brittannië*, Uitgeverij Het Spectrum bv, Utrecht, 1995, 368 p.

Maar op dat moment is Hendrik nog steeds katholiek en ook Engeland heeft het katholicisme aangenomen als staatsgodsdienst. In de Bijbel staat echter vermeld dat het God's plan is dat een huwelijk een toewijding voor het leven is:

“Ze zijn dan niet langer twee, maar één. Wat God heeft verbonden, mag een mens niet scheiden”¹⁴ (Matteüs 19:6).

Hendrik zit met een probleem. Samen met zijn raadgevers zoekt hij een manier om het huwelijk ongeldig te laten verklaren. En dat kan slechts door een iemand gebeuren; de paus. Hendrik stelt zijn aartsbisschop, hoofd-kanselier en pauselijk legaat Thomas Wolsey aan om deze zaak te regelen. Wolsey doet wat van hem gevraagd wordt (ook al is het tegen zijn overtuigingen in) en start discrete gesprekken met paus Clemens (1523-1543). Plots komt Hendrik met de oplossing voor ‘Des koning ‘s grote probleem’. Hij herinnert zich een citaat uit het boek ‘Leviticus’. Leviticus is het 3de boek uit de Hebreeuwse Bijbel en zegt:

“Als een man zijn broeders vrouw zal nemen ... zullen zij kinderloos sterven”¹⁵ (Leviticus 20).

Nu heeft Hendrik een stok achter de deur. Gewapend met dit citaat stuurt hij kardinaal Wolsey naar Rome. Maar paus Clemens heeft geen oren naar dit nieuwe argument van Wolsey. Karel V, leider van het Roomse Rijk, staat met zijn legers klaar in Italië. Klaar om het Vaticaan aan te vallen indien de paus toestemt in de scheiding van Hendrik VIII en zijn tante, Catharina van Aragon.¹⁶ Om geen van beide heersers tegen de borst te stoten, stelt paus Clemens zijn beslissing voortdurend uit.

Tegelijkertijd (rond 1525) verschijnt Anne Boleyn aan het Engelse hof, uitgerekend in de hofhouding van koningin Catharina. Anne Boleyn is met haar 22 jaar een mooie, jonge verschijning. Met haar lange, ravenzwarte haren en bleke teint zorgt ze ervoor dat Hendrik als een blok voor haar valt. Geheime ontmoetingen en kostelijke geschenken blijven niet lang meer uit. Al snel kan Hendrik ook Anne Boleyn tot zijn minnaressen rekenen.

Maar ook Anne Boleyn weet wat er gebeurt met de minnaressen van Hendrik. Eens hij ze beu wordt, verzint hij een excuus om ze (in het beste geval) te verbannen naar een plattelandshuisje. Als dat niet lukt, worden ze simpelweg vermoord. Anne wil meer zekerheid en dringt er bij Hendrik op aan om te scheiden van Catharina en te hertrouwen met haar. Anne is een jonge vrouw met een zeer sterke wil. Binnen de kortste keren weet ze Hendrik volledig rond haar vinger te draaien.

Paus Clemens VII heeft op dat moment nog steeds geen uitspraak gedaan in het voordeel van Hendrik, maar onder druk van de Katholieke leiders van Spanje en het Roomse Rijk zwicht hij uiteindelijk toch. De scheiding wordt niet toegestaan door de kerk.

---

¹⁴ Citaat uit Matteüs 19:6 - *De Nieuwe Bijbelvertaling*, Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem, 2004.

¹⁵ Citaat uit Leviticus 20, 3^e boek uit de Hebreeuwse Bijbel.

¹⁶ SIMON E., *De reformatie*, nv Het Parool, Amsterdam, 1993, 187 p.

Op dat moment speelt Hendrik met vuur. Hij staat voor de keuze: of hij legt zich neer bij de beslissing van de paus en houdt Anne Boleyn als minnares ofwel gaat hij in tegen het verbod van de paus. Wispelturig zoals hij is besluit Hendrik om de beslissing van de paus te negeren. Hij verbant Catharina naar een landhuis op het platteland. In het geheim trouwt hij in het jaar 1533 met Anne Boleyn¹⁷.

Dat is natuurlijk niet naar de zin van de paus. Wanneer deze gebeurtenis hem ten oren komt, dwingt hij Hendrik om onmiddellijk een einde te maken aan zijn affaire met Boleyn en zijn huwelijk met Catharina te herstellen. Wanneer Hendrik geen gehoor geeft, dreigt paus Clemens met de kerkban. Het ergste dat een katholiek land kan overkomen is de kerkban. Het land en de inwoners worden dan niet meer beschermd door de genade van God. En wat voor Hendrik misschien nog wel erger is; men hoeft niet meer te gehoorzamen aan een koning die in de ban geslagen is. De koning is dan machteloos.

Hendrik negeert echter de dreigementen van de paus. Uiteindelijk gaat paus Clemens echt over tot de excommunicatie van Hendrik en de nietigverklaring van zijn tweede huwelijk, met Anna Boleyn. De paus verwacht hiermee een woedende menigte van katholieke Engelsen op been te brengen, maar het tegenovergestelde gebeurt. Door de excommunicatie van Hendrik VIII door de paus worden in Engeland de nationalistische gevoelens aangezwengeld. Het Engelse volk staat volledig achter koning Hendrik.¹⁸

Vanaf dat moment bereikt de woede van Hendrik een absoluut hoogtepunt. Onder impuls van de reformatie die nu ook in Engeland volgelingen vindt, de steun van zijn volk en de overtuigende wilskracht van zijn nieuwe koningin, de protestantse Anne Boleyn, besluit Hendrik een nieuwe geloofsvorm op te richten. Een geloofsvorm die het goede van het katholicisme combineert met de fijne kanten van Hendriks wereldlijke macht. Een geloofsvorm waarbij hij zijn absolute macht kan laten gelden, een geloofsvorm waarbij hij zich aan de top bevindt. Zo legt Hendrik VIII de eerste stenen van het fundament van 'Het Nieuwe Geloof'. Het anglicanisme is geboren...

2.3 Complete ommezwaai

Deze complete ommezwaai van Hendrik wat het geloof betreft, komt op zijn minst zeer onverwacht. Het is geweten dat Hendrik altijd zeer onverwacht en wispelturig uit de hoek kon komen, maar deze omwenteling heeft niemand zien aankomen. Hendrik is al zijn volledige leven katholiek, heeft een strenge katholieke opvoeding genoten. Hij wordt al zijn volledige leven omringd door priesters, bisschoppen en kardinalen. Zoals eerder ook al vermeld, was kardinaal Thomas Wolsey in het begin van Hendriks regeerperiode het brein en de uitvoerder van de feitelijke macht in Engeland. Hierdoor ontstond een zeer goede band met de paus. Hendrik trad hard op tegen ongelovigen of ketters. Het is frappant dat Hendrik zijn ideologie en ideeën zo snel overboord gooit wanneer hij zijn zin niet krijgt. De onrust die de reformatie in zijn land veroorzaakt en de nieuwe wind die door de gangen van zijn paleis waait, hebben hier waarschijnlijk ook toe bijgedragen.

¹⁷ VAN CAENEGEM R.C., GROENMAN S., e.a., *Grote Winkler Prins Encyclopedie – deel 11*, 8^e druk, Elsevier Argus, Amsterdam, 1984, 576 p

¹⁸ SIMON E., *De reformatie*, nv Het Parool, Amsterdam, 1993, 187 p.

2.3.1 Een nieuwe wind

Het nieuwe geloof in Engeland wordt nu volop vorm gegeven. Door de beslissing van Hendrik VIII om zich af te scheuren van de Pauselijke Stoel, heeft de Engelse Kerk nu geen leider meer. Een probleem dat Hendrik al snel, zonder problemen, oplost. De koning van Engeland zal voortaan niet enkel wereldlijke macht uitoefenen over zijn grondgebied, maar ook het religieuze leven van de nieuwe Engelse Kerk komt onder zijn hoede.

Na Hendriks breuk met Rome en het katholieke geloof ontstaat een soort vacuüm in de religieuze wereld in Engeland. En dat vacuüm moet opgevuld worden. Na de scheiding met Catharina van Aragon en de dood van Kardinaal Wolsey begint Hendrik zich meer en meer te omringen met raadsheren buiten de religieuze kringen. Er waait een nieuwe wind door het paleis.

De nieuwe premier, Thomas Cromwell¹⁹ zet hiervoor de ramen en deuren wijd open. Zelf is Cromwell van zeer onduidelijke afkomst, maar hij heeft zich omhoog weten te werken in dienst van voormalig premier Kardinaal Thomas Wolsey. Cromwell loodst tussen 1533 en 1536 een aantal wetten door het parlement die het uitzicht van het anglicanisme mee vorm zullen geven. De meer en meer evangelische invloeden worden steeds duidelijker in het nieuwe geloof. Toch heeft Hendrik hier waarschijnlijk weinig kennis van. Hij beseft niet dat Cromwell een discrete, maar zeer hevige aanhanger is van de evangelische leer. Zoals wel vaker het geval is, verliest Hendrik zijn interesse al snel. Hij laat de verdere oprichting en opvolging van het nieuwe geloof over aan Cromwell. Hierdoor krijgt Cromwell dezelfde macht die zijn voorganger Wolsey ook had. En die macht stijgt hem naar het hoofd. Cromwell leidt tussen 1532 en 1540 de ontbinding van alle kloosters die onder het gezag van de Tudors vallen. Hij doet dit op een snelle en efficiënte manier. Het kloosterleven in Engeland, Ierland en Wales wordt compleet vernietigd. Cromwell krijgt hiervoor weinig tot geen tegenspraak. De koning ziet door de onteigening van de kloosters zijn schatkist alsmaar groeien. De gewone burgerbevolking staat volledig achter hun koning en verachten de paus in Rome steeds meer en meer. Cromwell wordt alsmaar machtiger. En die macht creëert ook steeds meer vijanden. De groep adellijken die zijn hervormingsbeleid en nederige afkomst verwerpen wordt steeds groter. Cromwell kan zijn eigen veiligheid enkel garanderen door in de gratie van de koning te blijven. Maar dan maakt Cromwell een grote fout. Hij regelt zeer roekeloos een nieuw huwelijk voor koning Hendrik. Een huwelijk dat Cromwell om vele redenen positief zou uitkomen. Hij regelt een huwelijksverbond met de Duitse prinses, Anna van Kleef. Maar het portret dat Hendrik van Anna ontvangt, blijkt niet te kloppen met de werkelijkheid. Hendrik verafschuwt Anna van het moment dat hij haar in levende lijve ontmoet. Hendrik wil onmiddellijk terug scheiden, en de positie van Cromwell wordt stilaan onhoudbaar.²⁰

Een andere nieuwkomer aan het Engelse hof rond die tijd is Thomas Cranmer. Cranmer was een diplomaat uit Cambridge en fungeert als theologisch adviseur van Hendrik. Cranmer raakt steeds meer en meer in de gratie bij de koning en scoort goede punten.

¹⁹ McCULLOCH D., *Reformatie: Het Europese huis gedeeld 1490-1700*, Het Spectrum, Utrecht, 2005, 826 p.

²⁰ McCULLOCH D., *Reformatie: Het Europese huis gedeeld 1490-1700*, Het Spectrum, Utrecht, 2005, 826 p.

Voor de betrouwbaarheid en efficiëntie van Cranmer vielen bij Hendrik in goede aarde. Bij de opbouw van zijn nieuwe geloof kiest Hendrik dan ook voor Thomas Cranmer als eerste aartsbisschop van Canterbury, meteen de hoogst mogelijke positie in de nieuwe anglicaanse kerkstructuur. Op de koning na natuurlijk. Met hulp van o.a. Cranmer en Cromwell wordt in 1534 de 'Act of Supremacy', de Akte van Suprematie, voorgesteld en goedgekeurd door het parlement. De Akte bevestigt eigenlijk wat al ruime tijd het geval is. Hendrik wordt door ondertekening van deze Akte officieel benoemd tot hoofd van de Engelse Kerk, een door God aan de monarch gegeven recht.

3 Ontstaan van het anglicanisme

3.1 Eerste stappen van het nieuwe geloof

In theorie is het enkel de bedoeling van Hendrik om door de scheiding met Rome opnieuw meer macht en zeggenschap over zijn grondgebied te krijgen. Vooral op politiek gebied dus. Hendrik is zijn hele leven katholiek geweest, en houdt dus nog vast aan bepaalde katholieke gebruiken. Het zou fout zijn om te zeggen dat Hendrik na de scheiding met Rome het protestantse geloof compleet ingevoerd heeft in Engeland. In theorie wil Hendrik enkel zijn koninklijk, absolutistisch gezag overal laten gelden, ook in het geloof. Meer veranderingen wil hij niet. Hendrik is geen protestant²¹.

In de praktijk valt echter niet te ontkennen dat tijdens de ontwikkeling van het nieuwe geloof de Engelse vorst enorm beïnvloed wordt door de nieuwe ideeën van de reformatie die onder zijn entourage de kop op steken. In West-Europa is de reformatie immers een groot succes.

De rol van Anne Boleyn is hier ook niet te onderschatten. Anne Boleyn is niet katholiek, maar wel protestant. Dit vooral door de tijd dat ze nog in Frankrijk woonde, waar het calvinisme de kop op stak. Anna is zelf dus overtuigd gereformeerd, en ook de slechte verstandhouding met Catharina van Aragon heeft er ongetwijfeld toe bijgedragen dat Anna er alles aan zou doen om het catholicisme te verdrijven uit het paleis en uit Hendriks hoofd. Anna geeft subtiele hints aan Hendrik en probeert de reformatie met mondjesmaat binnen te brengen in het paleis. Al snel verovert niet alleen Anna het hart van Hendrik, maar vinden ook de protestantse ideeën snel en relatief gemakkelijk ingang in de katholieke gebruiken die Hendrik VIII toch wil bewaren.

3.1.1 Vervolgelingen

Nadat de structuur van de nieuwe Engelse Kerk uitgetekend en goedgekeurd is door Hendrik, begint de verspreiding ervan. Natuurlijk komen er van overal verontwaardigde reacties op de afscheuring van Engeland van het katholieke Rome. Maar iedereen die tegen het nieuwe geloof inkomt, wordt het zwijgen opgelegd. Iedere opstand wordt hard de kop ingedrukt. Iedereen die weigert Hendrik VIII te erkennen als hoofd van de Engelse Kerk wordt van verraad beschuldigd en ter dood veroordeeld. Zo vindt bijvoorbeeld ook Thomas More de dood.

More is jurist, theoloog en raadsman van Hendrik. Ook zijn Hendrik en Thomas More al talloze jaren zeer nauw bevriend. More was, net zoals Hendrik, een overtuigd humanist. De leer en het gedachtegoed van Erasmus was heilig voor Hendrik. Tot op dit moment dus. In tegenstelling tot Hendrik houdt Thomas More wel vast aan zijn overtuiging en idealen. Hij weigert Hendrik te erkennen als hoofd van de Engelse Kerk en tekent daarmee zijn eigen doodsvonnis. Hendrik toont geen genade en laat Thomas More op 6 juli 1535 executeren. Iedereen is geschokt over de marteldood van de man die ooit een van de

---

²¹ HUTCHINSON R., De laatste dagen van Hendrik VIII, Uitgeverij Houtekiet, Antwerpen, 2006, 337 p.

meest eminente en machtigste mannen van Engeland was. Keizer Karel V reageert na de dood van More:

“Liever hadden wij de beste stad verloren (...) dan zo’n eerzaam staatsman als Thomas More”. – Keizer Karel V²².

More wordt in 1935 heilig verklaard omwille van zijn martelaarschap. Op dezelfde gruwelijke manier vinden alle tegenstanders van het nieuwe geloof van Hendrik VIII de dood. Later in 1535 vindt ook kardinaal John Fisher, een trouwe aanhanger van Henriks eerste vrouw Catharina van Aragon, de dood op het schavot.

---

²² GUY J., *The Tudors: a very short introduction*, Oxford University Press, Oxford, United Kingdom, 2013, 148 p.

4 Religieus leven na Hendrik VIII

4.1 Opvolging

In 1537 werd Hendriks enige mannelijke erfgenaam, Edward VI, geboren. Edward wordt door Hendriks derde vrouw, Jane Seymour geboort. Dit is de enige vrouw van wie Hendrik ooit echt gehouden heeft. Jane sterft echter in het kraambed toen ze het leven schonk aan Edward. Edward komt in 1547 aan de macht na het overlijden van Hendrik VIII. Onder de heerschappij van deze kind-koning wordt de Engelse Kerk overwegend protestants en radicaler dan de versie die zijn vader Hendrik VIII uitgetekend heeft. Dit vooral door de invloed die aartsbisschop van Canterbury, Thomas Cranmer op de jonge koning heeft. In januari 1553 komt Edward onverwacht en op zeer jonge leeftijd aan zijn einde. Over de ware toedracht bestaat nog steeds onduidelijkheid. Volgens sommige geschiedschrijvers werd hij vergiftigd, maar dat is nooit officieel bewezen.

Edward VI wordt opgevolgd door zijn stiefzus Mary. Als dochter van Hendrik VIII en Catharina van Aragon is Mary zeer katholiek. Door haar verwoede pogingen om de protestantse hervormingen terug te draaien en de massa-executies van ketters die hiermee gepaard gingen, gaat Mary de geschiedenis in als 'Bloody Mary'. Onder haar bloederige bewind wordt Engeland weer overwegend katholiek, zonder echt opnieuw aansluiting te verkrijgen met Rome.

In 1558 wordt Mary opgevolgd door Elizabeth. Elizabeth is de dochter die Hendrik VIII kreeg uit zijn huwelijk met Anne Boleyn. Elizabeth is dan weer overtuigd protestants. Ondanks deze vaste overtuiging is er tijdens de regeerperiode van Elizabeth opvallend meer godsdienstvrijheid dan onder de andere Tudor-vorsten. Elizabeth groeit uit tot een van de beroemdste Engelse vorsten. Tijdens haar bewind verstevigt ze het anglicanisme en verankert ze het geloof stevig in de Engelse manier van leven. Engeland is nu definitief onafhankelijk van Rome.

De religieuze twistpunten tussen katholieken en protestanten zullen echter nog vele jaren onderhuids blijven verder branden. In de 17de eeuw zullen ze uiteindelijk leiden tot een burgeroorlog.

5 Anglicanisme vandaag

Door de grote en koloniale ambities van de Engelsen, wordt het anglicanisme al snel verspreid over de hele wereld. In alle gebieden die veroverd worden tijdens de ontdekkingsstochten introduceren de Britten het anglicanisme. Met als gevolg dat de Engelse Kerk ook vandaag de dag nog steeds staatsgodsdienst is in alle landen van het Britse Gemenebest.

Vandaag telt de Engelse Kerk nog steeds miljoenen aanhangers, die dus wereldwijd verspreid zijn. Natuurlijk is het zeer moeilijk om hier een exact cijfer op te plakken, maar men gaat uit van zo'n 70 miljoen leden in de anglicaanse gemeenschap²³. Het staatshoofd van Groot-Brittannië, tot heden nog steeds Queen Elizabeth II, staat nog steeds formeel aan het hoofd van de anglicaanse kerk.

5.1 Structuur van de anglicaanse kerk

De anglicaanse kerk is doorheen de eeuwen eigenlijk nauwelijks veranderd. Op gebied van structuur kunnen we het anglicanisme of de Engelse Kerk goed vergelijken met het katholicisme. Omwille van het feit dat Hendrik het protestantisme niet volledig wil invoeren, zoals eerder al vermeld, blijven er grote gelijkenissen bestaan met het katholicisme. Hendriks opvolgers zullen proberen om het anglicanisme meer naar hun hand te zetten. In eerste instantie zal dit altijd lukken, maar naderhand zal het geloof altijd terugkeren naar de krijtlijnen die Hendrik VIII en Thomas Cranmer hebben uitgezet.

5.1.1 Bestuur en organisatie

De monarch bekleedt in de Engelse Kerk de positie die de paus in de katholieke Kerk vervult. Hij heeft het ultieme beslissingsrecht over de toekomst van het geloof. Dit is een van de allereerste regels die Hendrik VIII invoert na de Akte van Suprematie in 1534. De Engelse vorst zal nooit of te nimmer nog verantwoording moeten afleggen tegenover enig ander persoon op aarde. De Engelse monarch is vanaf dat moment wettelijk erkend als hoogste vertegenwoordiger van God op aarde.

Verder wordt de anglicaanse kerk vooral bestuurd door de bisschoppen²⁴. De aartsbisschoppen van Canterbury en York zijn de hoogst geplaatste bisschoppen en hebben de leiding over 18.000 geestelijken. Omdat het aartsbisdom van Canterbury het grootst van Engeland is (29 bisdommen t.o.v. York: 14 bisdommen), bekleedt de aartsbisschop van Canterbury de hoogste positie in de anglicaanse kerk. Op de koning na uiteraard. De Aartsbisschop van Canterbury is ook de enige die een eventuele nieuwe Engelse monarch mag kronen.

---

²³ <https://www.churchofengland.org/our-faith/being-an-anglican/anglican.aspx> (geraadpleegd op 02/03/2015)

²⁴ MORRIS P., Geschiedenis van Groot-Brittannië, Uitgeverij Het Spectrum bv, Utrecht, 1995, 368 p.

Verder naar beneden op de hiërarchische ladder van de anglicaanse kerk vinden we enkel nog gelijkenissen terug met de katholieke kerk. Na de aartsbisschop komen in volgorde van belangrijkheid: de bisschop, de presbyter en de diaken.

5.1.2 Overleg en samenkomst

Om nieuwe regels vast te leggen, om te debatteren over het geloof of om simpelweg alle neuzen in dezelfde richting te krijgen, kent ook de anglicaanse kerk een aantal overleg- en samenkomstmomenten. Deze zijn te vergelijken met de concilies die vooral in de katholieke kerk georganiseerd worden.

De anglicaanse kerk kent hiervoor 3 instrumenten: het Hogerhuis, de Lambethconferentie en de 'Church Assembly'.

In het Hogerhuis (onderdeel van het Engelse parlement) worden nieuwe kerkelijke wetten door het parlement goedgekeurd. Ook oude kerkelijke wetten worden hier opnieuw bekeken en indien nodig aangepast. In het Hogerhuis zetelen de twee aartsbisschoppen van Canterbury en York en nog 24 andere bisschoppen. Deze 24 andere bisschoppen zetelen in het parlement volgens anciënniteit. In het Hogerhuis zetelen dus enkel de bisschoppen van het Verenigd Koninkrijk.

De Lambethconferentie²⁵ vindt om de tien jaar plaats en is een samenkomst van alle anglicaanse bisschoppen, overal ter wereld. Op deze conferentie wordt het lot en de toekomst van de anglicaanse kerk voor de komende tien jaren vastgelegd. Het is ook de plaats waar de anglicaanse bisschoppen met elkaar in debat gaan over de meest uiteenlopende kwesties. Zo stond de laatste conferentie van 2008 volledig in het teken van de opkomende huwelijken tussen partners van hetzelfde geslacht. De Lambethconferentie van 2018 zal meer dan waarschijnlijk opnieuw in het teken staan van items zoals het homohuwelijk, het draagmoederschap en euthanasie. Er wordt verwacht dat er opnieuw een structuur zal moeten worden uitgetekend die rekening houdt met een maatschappij die sinds de 17de eeuw enorm veranderd is.²⁶

Als laatste overleginstrument kent men binnen het anglicanisme de 'Church Assembly'²⁷. Dit is een bijeenkomst van bisschoppen en leken. Ongeveer drie keer per jaar komen zij samen in Londen. Zij behandelen net dezelfde thema's die ook in het Hogerhuis en tijdens de Lambethconferentie aan bod komen. De Church Assembly heeft ook vandaag nog steeds een wetgevende macht.

5.1.3 Instruments of Unity – de eenheidselementen

Om ervoor te zorgen dat het anglicanisme niet verdeeld raakt, worden vier instrumenten ontwikkeld om de eenheid te verzekeren. Men noemt dit ook de 'instruments of unity' (de eenheidselementen). Hieronder vallen de aartsbisschop van Canterbury, de Lambeth Conference (volksvertegenwoordiging van de anglicaanse bisschoppen), het Anglican

²⁵ MORRIS P., *Geschiedenis van Groot-Brittannië*, Uitgeverij Het Spectrum bv, Utrecht, 1995, 368 p.

²⁶ http://www.kerknet.be/actua/nieuws_detail.php?nieuwsID=131020 (geraadpleegd op 01/05/2015)

²⁷ MORRIS P., *Geschiedenis van Groot-Brittannië*, Uitgeverij Het Spectrum bv, Utrecht, 1995, 368 p.

Consultative Council (raad van anglicaanse kerken) en de bijeenkomst van aartsbisschoppen.

5.1.4 Overige verschillen en gelijkenissen

Doorheen dit werk werd het al meermaals herhaald. De anglicaanse kerk en de katholieke kerk liggen niet zo heel ver van elkaar. In de structuur van beide kerken vinden we een sterk hiërarchische piramide terug. De wijdingsstructuur van priesters over bisschop tot aartsbisschop zit gelijkaardig in elkaar.

Ook op vlak van kerkdienst zijn er enkele overeenkomsten en verschillen²⁸.

Een onderdeel dat het anglicanisme heeft overgenomen van de reformatie is het beschikbaar stellen van alle bijbelteksten, gebedsteksten en liederen in de eigen volkstaal. Aanvankelijk worden in de kerkdiensten nog de oude katholieke liturgische teksten uit het Latijn gebruikt. De aartsbisschop van Canterbury, Thomas Cranmer, ontwerpt vanaf 1538 teksten in het Engels, die de Latijnse teksten moeten vervangen. In 1548 worden deze teksten gebundeld in het Book of Common Prayer.²⁹

In het anglicanisme is vooral de prediking belangrijk, in het Katholicisme wordt de nadruk meer op de liturgie gelegd.

Een element dat in beide geloofsvormen terug komt, zijn de sacramenten. In het katholieke geloof onderscheiden we zeven sacramenten (doopsel, vormsel, biecht, huwelijk, priesterwijding, eucharistie en ziekenzalving), die alle zeven evenwaardig ten opzichte van elkaar bestaan. Binnen de anglicaanse kerk komen deze 7 sacramenten ook terug, maar hier wordt een onderscheid gemaakt tussen Evangelische sacramenten (de sacramenten die in het Evangelie voorkomen en dus belangrijk zijn) en de niet-Evangelische sacramenten. Onder de noemer van de Evangelische sacramenten plaatsen we het doopsel en de eucharistie. De overige vijf sacramenten (vormsel, biecht, huwelijk, priesterwijding en ziekenzalving) worden in het anglicanisme bestempeld als niet-Evangelisch. Maar de invulling van de sacramenten in beide geloofsvormen is vrijwel identiek.

Wat wel sterk verschillend is in beide godsdiensten is het item 'celibaat'. Volgens de Bijbel dienen geestelijken een celibatair leven te lijden. Wat er op neer komt dat de geestelijke in kwestie geen (seksuele) relatie mag hebben met een ander persoon en er ook niet mee mag huwen. In de katholieke geloofsleer wordt dit aangewend als voorwaarde om zich volledig aan God te kunnen wijden. Een partner zou de persoon in kwestie toch enkel maar afleiden van zijn taak: het dienen van de Almachtige. In het anglicanisme is dit zeer verschillend. Al vrij snel (1534) wordt het celibaat daar afgeschaft. Dit waarschijnlijk ook omwille van het vrij losbandige liefdesleven van de stichter van de anglicaanse Kerk, koning Hendrik VIII.

---

²⁸ SHULZE, J., *Wereldreligies; ontstaan, geschiedenis, geloof, wereldbeeld, praktijk*, Parragon Books Ltd, Bath, UK, 2012, 320 p.

²⁹ McCULLOCH D., *Reformatie: Het Europese huis gedeeld 1490-1700*, Het Spectrum, Utrecht, 2005, 826 p.

6 Lessenpakket

Als praktisch luik bij dit afstudeerproject werd een lessenpakket uitgewerkt rond Hendrik VIII en het anglicanisme. Via een werkbundel en webquest komen de leerlingen uit het vierde middelbaar in aanraking met het ontstaan van het anglicanisme, de figuur van Hendrik VIII,...

De webquest is te bereiken via volgende link:

<http://mikeslangen1.wix.com/webquestanglicanisme>

De werkbundel voor de leerlingen werd in bijlage 1 van dit afstudeerproject opgenomen.

Voor leerkrachten werd eveneens een aparte website ontwikkeld met alle nodige informatie over de webquest, lesdoelstellingen, een planning, werkwijze,... Ook werd er voor leerkrachten een handleiding uitgeschreven die ook als bijlage (bijlage 2) achteraan dit afstudeerproject werd opgenomen.

De "Teacher 's Corner" is te bereiken via de volgende link:

<http://mikeslangen1.wix.com/webquest-teachers>

Dit wachtwoord geeft toegang tot de informatie '**Tudor1491**'.

7 Besluit

Doorheen het schrijven van deze bachelorproef heb ik getracht om een antwoord te geven op de vraag die de geschiedenis vandaag nog steeds onbeantwoord laat over Hendrik VIII. Waarom? Waarom, waarom? Wat zet een katholieke vorst zoals Hendrik VIII ertoe aan om op zo'n radicale manier te breken met het eeuwenoude katholieke geloof? Waarom gooit hij zo drastisch het roer om en zet hij koers naar een nieuw geloof?

Tijdens het schrijven van dit eindwerk en het ontwikkelen van de bijhorende webquest ging ik op zoek doorheen verschillende motieven. Ik onderzocht het motief 'macht'. Heeft Hendrik deze grote godsdiensthervorming, deze afscheuring van Rome gedaan omwille van machtsuitbreiding? Of speelde de factor 'overtuiging' een grotere rol? Was Hendrik misschien echt wel overtuigd van deze nieuwe geloofsvorm? Of werden de beslissingen van Hendrik gekleurd door de factor 'lust'? Zijn de genomen beslissingen van Hendrik een gevolg van de ambities van zijn verschillende koninginnen?

Na veel en grondig literatuuronderzoek, na gesprekken met leerkrachten en docenten geschiedenis, na het lezen van vele publicaties over het ontstaan van het anglicanisme heb ik voor mezelf het volgende besluit genomen.

Hendrik VIII was een koning die enorm veel nood had aan bevestiging en externe sturing. Hendrik was heel beïnvloedbaar. Zijn heerschappij in het begin wordt gekenmerkt door de stevige hand van Kardinaal Wolsey, nadien neemt Thomas Cromwell het roer over. Hendrik wil de absolute macht in zijn koninkrijk bewerkstelligen, maar kan dit niet alleen. Hendriks beslissingen worden voortdurend gekleurd door zijn entourage binnen de paleismuren. Natuurlijk wil Hendrik meer macht over zijn volk. Zijn entourage gaat hem daarbij helpen, werken plannen uit die door Hendrik worden goedgekeurd. De factor 'macht' heeft dus zeker een rol gespeeld.

Toch mogen we de factor 'lust' zeker niet over het hoofd zien. Hendrik VIII is een man met een enorm grote lust naar het vrouwelijke schoon. Het is nooit een geheim geweest dat de koning er naast zijn vrouw, de koningin, altijd een harem minnaressen op nahield. Zijn libido lag buitensporig hoog. Wanneer er geen vrouwen in de buurt waren, voldeden zelfs mannen om hun koning te bevredigen. Hendrik is in zijn leven getrouwd geweest met 6 vrouwen. Vrouwen die stuk voor stuk een andere persoonlijkheid, karakter en visie op de wereld hadden. Het is opmerkelijk dat bij elke nieuwe koningin ook de volledige hofhouding van Hendrik wijzigt. Ten tijde van Catharina van Aragon bijvoorbeeld... Catharina was overtuigd katholiek, Hendrik ook, evenals de volledige hofhouding. Hendrik werd bijgestaan door katholieke geestelijken. Tijdens zijn huwelijk met Anna Boleyn lag dit compleet anders. Anna was protestants, Henriks leven en werk vertonen steeds meer invloeden van de Reformatie. Ook zijn entourage bestaat bijna volledig uit gereformeerden. We kunnen dus stellen dat het motief 'lust' een grote rol gespeeld heeft in de beslissingen van Hendrik.

Over het motief 'overtuiging' kunnen we redelijk kort zijn. Dit is het motief dat als het minst geloofwaardig bestempeld wordt. Ook na mijn literatuurstudie is gebleken dat Hendrik zelf niet handelde uit overtuiging. Als hij echt overtuigd was van de nieuwe geloofsvorm, had hij er alles aan gedaan om zelf het volledige opzet ervan te bepalen. Hendrik verloor echter al vrij snel zijn interesse en liet alles over aan Thomas Cromwell. Hendrik is tot aan zijn dood katholiek gebleven, hij heeft nooit de protestantse godsdienst in zijn geheel willen invoeren.

Als algemene conclusie stel ik dus vast dat we nooit de volledige beweegredenen van Hendrik VIII zullen kunnen begrijpen. Hendrik was een zeer wispelturige vorst die enkel en alleen in eigenbelang handelde. Hendrik deed niets puur uit overtuiging. De factoren 'macht' en 'lust' waren de hoofdrolspelers doorheen Hendriks volledige bewind en zullen ongetwijfeld hun hoogtepunt gekend hebben in het ontstaan van het anglicanisme. Hendriks heerschappij laat zich kenmerken door het feit dat hij enorm beïnvloedbaar was voor alle invloeden van buitenaf. Hendriks entourage bepaalt de koers die gevaren wordt. Achter deze sterke vorst stond een zeer sterke entourage die de beslissingen van Hendrik gekleurd hebben tot op de dag dat hij stierf.

8 Literatuurlijst

8.1 Boeken non-fictie

- SHULZE, J., Wereldreligies; ontstaan, geschiedenis, geloof, wereldbeeld, praktijk, Parragon Books Ltd, Bath, UK, 2012, 320 p.
- BUNTING, T. e.a., 1001 Historische gebeurtenissen die onze wereld veranderd hebben, Librero b.v., Kerkdiel, NL, 2013, 960 p.
- SANTON, K. e.a., Grote atlas van de wereldgeschiedenis, Parragon Books Ltd, Bath, UK, 2010, 320 p.
- MANCHESTER, W., Een wereld door vuur verlicht. Het middeleeuwse denken en de renaissance - reformatie, Agon BV, Amsterdam, 1993, 331 p.
- DECAVELE, J., De eerste protestanten in de Lage Landen. Geloof en heldenmoed, Uitgeverij Davidsfonds, Leuven, 2004, 310 p.
- HACKETT, F., Hendrik VIII; de Koning-Blauwbaard, Uitgeverij Kadmos, Utrecht, 1986, 552 p.
- RUPPERT, Dr.M., Het Rijk Gods en de wereld, Uitgeversmaatschappij J.H.Kok, Kampen, 1987, 342 p.
- VAN CAENEGEM R.C., GROENMAN S., e.a., Grote Winkler Prins Encyclopedie – deel 11, 8e druk, Elsevier Argus, Amsterdam, 1984, 576 p.
- VAN CAENEGEM R.C., GROENMAN S., e.a., Verkorte Winkler Prins Encyclopedie – A, Elsevier Argus, Amsterdam, 1988, 720 p.
- GUY J., The Tudors: a very short introduction, Oxford University Press, Oxford, United Kingdom, 2013, 148 p.
- SIMON E., De reformatie, nv Het Parool, Amsterdam, 1993, 187 p.
- HUTCHINSON R., De laatste dagen van Hendrik VIII, Uitgeverij Houtekiet, Antwerpen, 2006, 337 p.
- Hendrik VIII Tudor: Assertio septem sacramentorum contra M.Lutherum, Londen, 1518.
- RENDINA C., De verborgen geschiedenis van de pausen, Roularta Books, Roeselare, 2011, 503 p.
- MORRIS P., Geschiedenis van Groot-Brittannië, Uitgeverij Het Spectrum bv, Utrecht, 1995, 368 p.

8.2 Boeken fictie

- DUNN, S., De koningin van de verleiding; Anne Boleyn, Uitgeverij Manteau, Antwerpen, 2012, 395 p.
- DUNN, S., Bekentenissen van een koningin, Uitgeverij Manteau, Antwerpen, 2012, 346 p.
- HIRST, M., De Tudors; De koning, de koningin en de maîtresse, Karakter Uitgevers BV, Uithoorn, NL, 2008, 272 p.
- HIRST, M., De Tudors; Koning schaakt koningin, Karakter Uitgevers BV, Uithoorn, NL, 2008, 265 p.
- GREGORY, P., Hannah's gave, De Boekerij bv, Amsterdam, NL, 2010, 542 p.

8.3 Internet

- <http://www.anglicancommunion.org> (geraadpleegd op 22/08/2014)
- <http://woordenkracht.com/anglican-communion.php> (geraadpleegd op 22/08/2014)
- <http://www landenweb.net/engeland/godsdiens t/> (geraadpleegd op 22/08/2014)
- <http://www.katholiek.org/rkkerk.php> (geraadpleegd op 06/02/2015)
- <https://www.churchofengland.org/about-us/structure.aspx> (geraadpleegd op 06/02/2015)
- <https://www.churchofengland.org/our-faith/being-an-anglican.aspx> (geraadpleegd op 22/08/2014)
- <https://www.churchofengland.org/our-faith/being-an-anglican/anglican.aspx> (geraadpleegd op 22/08/2014)
- <http://www.archbishopofcanterbury.org/> (geraadpleegd op 22/08/2014)
- <http://www.saintjohnsghent.com/#!> (geraadpleegd op 22/08/2014)
- <http://www.anglicaneducation.org/> (geraadpleegd op 22/08/2014)
- http://www.rkk.nl/katholicisme/encyclopedie/h/henry_viii (geraadpleegd op 22/08/2014)
- <http://www.absolutefacts.nl/royalty/data/hendrik8engeland.htm> (geraadpleegd op 22/08/2014)

9 Bijlagen

9.1 Bijlage 1: Werkbundel leerlingen

Hendrik VIII

En het anglicanisme

Macht?
Overtuiging?
Lust?

Werkbundel
bij webquest

Naam: _____
Leerkracht: _____
Klas: _____

1 Inhoud

2	Uitleg webquest.....	3
3	Uitleg werkbundel.....	3
4	Starten maar!.....	3
5	Start onderzoek!.....	4
5.1	Samen Sterk!.....	4
6	Verdeel en heers!.....	11
6.1	Motief 'macht'.....	11
6.2	Motief 'Overtuiging'.....	15
6.3	Motief 'Lust'.....	18
7	Tot slot.....	22
7.1	Overleggen.....	22
7.2	Conclusies trekken.....	23

2 Uitleg webquest

In de lessen geschiedenis hebben jullie de voorbije weken kennis gemaakt met de opkomst van het protestantisme. Ook in Engeland vindt deze nieuwe geloofsvorm steeds meer aanhangers.

Hendrik VIII, koning van Engeland omstreeks 1509, gaat nog een stapje verder. Hij verbreekt de banden met het pauselijke Rome en richt een nieuwe geloofsvorm op. Een geloofsvorm die vandaag de dag nog steeds miljoenen aanhangers telt.

Hoe en waarom deze nieuwe geloofsvorm tot stand kwam, ontdekken jullie aan de hand van deze webquest.

Een webquest is een online zoektocht, een onderzoek. Stap voor stap leren jullie nieuwe elementen kennen. Beetje bij beetje komen jullie meer en meer te weten over Hendrik VIII en het anglicanisme.

Veel succes!

3 Uitleg werkbundel

Tijdens het doorlopen van de webquest, vul je ook deze werkbundel in. Op de webquest staat de informatie die je nodig hebt om de vragen in de werkbundel op te lossen.

Overloop de vragen stap voor stap, lees de informatie op de webquest en vul dan de antwoorden in je werkbundel aan.

In de werkbundel wordt duidelijk aangegeven wanneer je opnieuw naar de webquest moet gaan kijken.

4 Starten maar!

Om de webquest te bereiken, open je een internetbrowser (Google Chrome, Firefox, Safari,...) en surf je naar volgende link:

<http://mikeslangen1.wix.com/webquestanglicanisme>

5 Start onderzoek!

Onderzoeksteam: _____

Teamleden: _____
_____
_____

5.1 Samen Sterk!

Opdracht

- 🌀 Open de pagina 'Start onderzoek';
- 🌀 Aan de linkerkant van je scherm zie je nu een menu;
- 🌀 Lees de verschillende onderdelen uit het menu en los dan de bijhorende vragen op.

Opdracht 1: Mijn leven in een notendop...

- 1) Vervolledig de informatiefiche van Koning Hendrik VIII

	Naam	Hendrik VIII Tudor
	Geboortedatum	
	Vader	
	Moeder	
	Broer(s)	
	Zus(sen)	
	Studies	
	Gekroond op	

- 2) Waarom kan je zeggen dat ik niet 'opgevoed was om te regeren'?

.....
.....
.....
.....

Opdracht 2: Mijn liefdesleven...

- 1) Hoeveel vrouwen heeft Hendrik tot zijn koningin mogen kronen?
.....
- 2) Waarheid of leugen? Lees de volgende uitspraken. Geef ook de reden waarom je denkt dat het de waarheid of een leugen is.

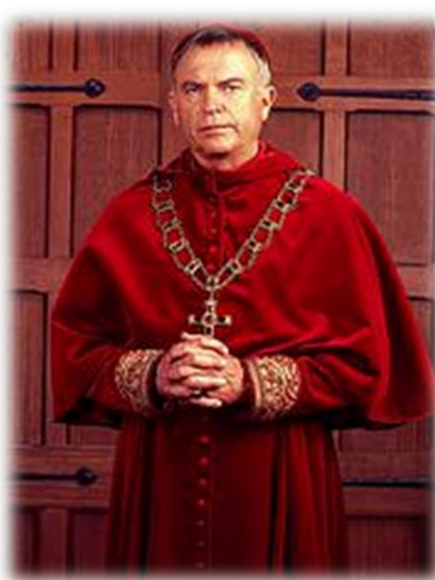
Uitspraak	Waarheid	Leugen	Reden?
Ik was een hele trouwe echtgenoot, ik koesterde slechts 1 vrouw.			
De hofhouding van de koning was de kans om de volgende koningin te worden.			

Opdracht 3: Mijn regeerstijl...

- 1) Waarheid of leugen? Lees de volgende uitspraken. Geef ook de reden waarom je denkt dat het de waarheid of een leugen is.

Uitspraak	Waarheid	Leugen	Reden?
Hendrik was nog heel jong toen hij koning werd, maar wel al heel plichtsbewust.			
Kardinaal Wolsey kwam uit een zeer rijke, invloedrijke familie.			
Thomas Wolsey zal tot aan de dood van Hendrik VIII het brein en uitvoerder van alle koninklijke plannen zijn.			
De regeerstijl van Hendrik VIII kan beschouwd worden als tiranniek.			

Opdracht 4: Conflict met de paus...

- 1) Wat zijn de twee redenen waarom Hendrik wil scheiden van zijn eerste vrouw, Catharina van Aragon?

.....
.....
.....
.....

- 2) Waarom staat de paus geen scheiding toe?

.....
.....
.....
.....

- 3) Wat is de reactie van Hendrik?

.....
.....
.....
.....

- 4) Wat verwacht de paus dat er gebeurt nadat hij Engeland excommuniceert? Gebeurt dat ook?

.....
.....
.....
.....

Opdracht 5: Geboorte van het anglicanisme...

- 1) Waarheid of leugen? Lees de volgende uitspraken. Geef ook de reden waarom je denkt dat het de waarheid of een leugen is.

Uitspraak	Waarheid	Leugen	Reden?
De scheiding met het pauselijke Rome had voornamelijk politieke bedoelingen.			
Na de scheiding met Rome werd Hendrik volledig protestants.			
Na de scheiding met Catharina wordt Hendrik nog steeds enkel bijgestaan door katholieke geestelijken.			

Opdracht 6: Vervolging...

- 1) Wat gebeurt er met opstanden tegen de nieuwe geloofsvorm?
.....
.....

- 2) Wat gebeurt er als iemand Hendrik VIII niet wil erkennen als nieuw hoofd van de Kerk?
.....
.....
.....

- 3) Wie was Thomas More? Wat gebeurde er met hem?
.....
.....
.....
.....

Opdracht 7: Opvolging...

- 1) Waarheid of leugen? Lees de volgende uitspraken. Geef ook de reden waarom je denkt dat het de waarheid of een leugen is.

Uitspraak	Waarheid	Leugen	Reden?
Hendriks eerste en enige mannelijke erfgenaam, Edward VI, wordt gebaard door zijn tweede vrouw, Anna Boleyn.			
Onder heerschappij van Edward wordt het Anglicanisme overwegend protestants.			
In januari 1553 komt Edward aan zijn einde door vergiftiging.			
Bloody Mary kwam aan haar bijnaam door haar grote vervolgingen tegen katholieken. Mary was overtuigd protestants.			
Elizabeth vindt opnieuw een evenwicht tussen de katholieken en protestanten in Engeland.			

Elizabeth Tudor

Mary Tudor

6 Verdeel en heers!

Opdracht

- 🌀 Open de pagina 'Verdeel en heers';
- 🌀 Na het algemene gedeelte ga je nu de taken binnen je onderzoeksteam verdelen;
- 🌀 Ieder groepslid kiest een motief dat hij/zij verder gaat onderzoeken;
- 🌀 **OPGELET ! Elk motief mag slechts 1x gekozen worden!**
- 🌀 Je lost enkel de vragen die bij jouw motief horen op!

6.1 Motief 'macht'

Motief 'macht'   Opdracht 1: Mijn regering...

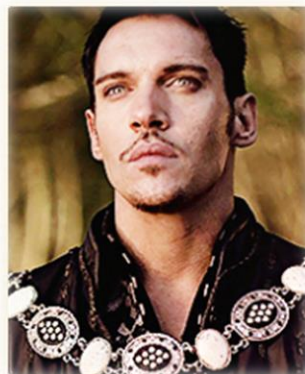
- 1) Wat zijn de favoriete bezigheden van Koning Hendrik VIII in de beginperiode van zijn regering? Zet een kruisje bij de goede activiteiten.

Vredesonderhandelingen	
Riddertoernooien	
Godsdienst	
Lange tochten te paard	

Jagen	
Politiek	
Handelscontacten	
Onderhandelen	

- 2) Waarom vormde de weinige interesse van Hendrik voor zijn koninklijke taak geen probleem?

.....
.....
.....

Motief 'macht'   Opdracht 2: Thomas Wolsey...

1) Vervolledig de informatiefiche van kardinaal Thomas Wolsey

	Naam	Thomas Wolsey
	Functie (2)	
	Persoonlijkheid (5)	
	Afkomst	

2) Welke bijnaam krijgt Wolsey in het buitenland? Wat wil dit zeggen?

.....
.....
.....

3) Wat voor invloed heeft Thomas Wolsey gehad op het geloof in Engeland tijdens de eerste helft van Hendriks regeerperiode?

.....
.....
.....
.....

Motief 'macht'   Opdracht 3: Keerpunt...

1) Hoe komt het dat Hendrik VIII zijn trouwste dienaar, kardinaal Wolsey, aan de deur zet?

.....
.....
.....
.....

Motief 'macht'   **Opdracht 4: Thomas Cromwell...**

---

1) Van welke godsdienst is Thomas Cromwell een aanhanger? Weet Hendrik dit?

.....
.....

2) Waarom krijgt Cromwell geen tegenspraak wanneer hij het kloosterleven in Engeland, Ierland en Wales compleet vernietigd door het ontbinden van de kloosters?

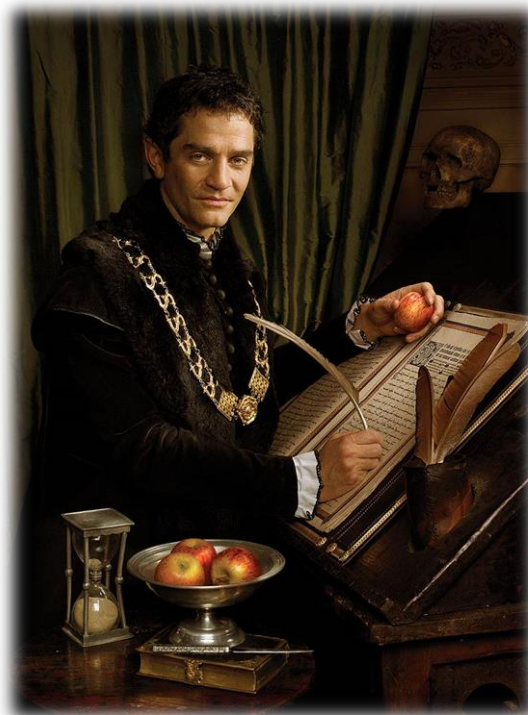
.....
.....
.....
.....

3) Is iedereen enthousiast over de figuur van Thomas Cromwell?

.....
.....
.....

4) Welke beslissing zorgt ervoor dat Cromwell uit de gratie valt bij de koning?

.....
.....
.....

Motief 'macht'   Opdracht 5: Thomas Cranmer...

1) Wat was de functie van Thomas Cranmer?

.....
.....

2) Waarom viel Cranmer op bij Hendrik VIII?

.....
.....

3) Welke beloning kreeg Cranmer van Hendrik?

.....
.....

4) Wat is de 'Act of Supremacy' (Akte van Suprematie)?

.....
.....
.....
.....

Ben je klaar met het onderzoek naar jouw motief?

- 🌀 wacht tot je andere teamleden ook klaar zijn met hun motief;
- 🌀 kijk je antwoorden eventueel nog eens na;
- 🌀 ga terug naar het eerste gedeelte van de webquest. Dit doe je door bovenaan te klikken op 'webquest';
- 🌀 open de pagina 'Tot slot'.

6.2 Motief 'Overtuiging'

Motief 'overtuiging' Opdracht 1: Opvoeding...

- 1) Wat was een belangrijke traditie in de adellijke families?

.....
.....
.....

- 2) Waarom kwam hier verandering in?

.....
.....

Motief 'overtuiging' Opdracht 2: Defensor Fidei...

- 1) Hoe reageert Koning Hendrik VIII op de 95 stellingen die Maarten Luther op zijn kerkdeuren hangt en daarmee de Reformatie op gang trekt?

.....
.....
.....
.....

- 2) Wat is de naam van het boek dat Hendrik hierover schrijft?

.....
.....

- 3) Welke beloning krijgt Hendrik hiervoor van paus Leo X?

.....
.....
.....

- 4) Waaraan zie je dat de huidige vorst van Groot-Brittannië, Queen Elizabeth II, deze titel nog steeds draagt?

.....
.....

Motief 'overtuiging'   Opdracht 3: Complete ommezwaai...

- 1) Waarom spreekt men hier van een complete ommezwaai?
.....
.....
.....

- 2) Wat zie je in het filmpje?
.....
.....

- 3) Wordt de man in het filmpje de kans geboden om alsnog te ontkomen aan de brandstapel? Hoe? Gaat hij hierop in?
.....
.....
.....
.....

Motief 'overtuiging'

Opdracht 4: Eerste stappen...

---

1) Wat was de rol van Anna Boleyn tijdens de eerste stappen van het anglicanisme?

.....
.....
.....
.....

2) Welk geloof had Anna?

.....
.....
.....
.....

Ben je klaar met het onderzoek naar jouw motief?

- ☼ wacht tot je andere teamleden ook klaar zijn met hun motief;
- ☼ kijk je antwoorden eventueel nog eens na;
- ☼ ga terug naar het eerste gedeelte van de webquest. Dit doe je door bovenaan te klikken op 'webquest';
- ☼ open de pagina 'Tot slot'.

6.3 Motief 'Lust'

Motief 'lust'   Opdracht 1: Woelige minnaar...

- 1) Bekijk het filmpje op de pagina 'Woelige minnaar'. Plaats dan de volgende namen en begrippen op de juiste plaats op de tijdlijn:

Jane Seymour – Anna Boleyn – Catharina Howard – Catharina van Aragon
Catharina Parr – Anna van Kleef

Gescheiden – Gestorven – Gescheiden - Onthoofd- Overleefd – Onthoofd

Motief 'lust'   **Opdracht 2: Zes vrouwen, zes persoonlijkheden...**

- 1) Op deze pagina staan alle vrouwen van Hendrik VIII opgelijst. Door te klikken op hun foto vertellen zij je hun verhaal. Deze informatie heb je nodig om hun gegevens aan te vullen:

Motief 'lust'   - **Catharina van Aragon**

	Naam	Catharina van Aragon
Dochter van...		
Opvoeding		
Kinderen met Hendrik?		
Gescheiden in ...		
Invloed op Hendrik?		
Speciaal?		

Motief 'lust'   - **Anna Boleyn**

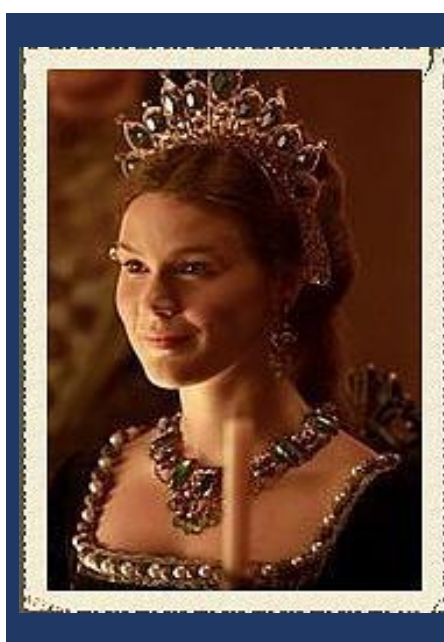
	Naam	Anna Boleyn
Eerste contact met Hendrik?		
Opvoeding		
Kinderen met Hendrik?		
Onthoofd in ...		
Invloed op Hendrik?		
Speciaal?		

Motief 'lust' - Jane Seymour

Naam	Jane Seymour
Verzoeningskoningin	
Opvoeding	
Kinderen met Hendrik?	
Sterft ...	
Invloed op Hendrik?	
Speciaal?	

Motief 'lust' - Anna van Kleef

Naam	Anna van Kleef
Huwelijk geregeld door...	
Opvoeding	
Kinderen met Hendrik?	
Probleem?	
Invloed op Hendrik?	
Speciaal?	

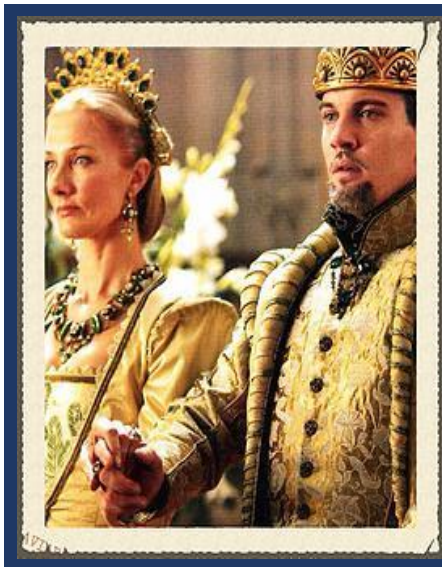

Motief 'lust' - Catharina Howard

Naam	Catharina Howard
Leeftijd bij kroning?	
Bijnaam	
Kinderen met Hendrik?	
Probleem?	
Invloed op Hendrik?	
Speciaal?	

Motief 'lust' - Catharina Parr

Naam	Catharina Parr
'Survived'	
Verzoening?	
Kinderen met Hendrik?	
Invloed op Hendrik?	
Opvoeding	

Ben je klaar met het onderzoek naar jouw motief?

- 🌀 wacht tot je andere teamleden ook klaar zijn met hun motief;
- 🌀 kijk je antwoorden eventueel nog eens na;
- 🌀 ga terug naar het eerste gedeelte van de webquest. Dit doe je door bovenaan te klikken op 'webquest';
- 🌀 open de pagina 'Tot slot'.

7 Tot slot...

7.1 Overleggen

Opdracht

- ☼ Ieder teamlid gaat nu zijn/haar motief uitleggen aan de andere groepsleden;
- ☼ Van de motieven die je zelf niet onderzocht hebt, maak je hieronder een woordspin. De informatie komt van het teamlid dat dit motief wel onderzocht heeft.

MOTIEF 1:

MOTIEF 2:

7.2 Conclusies trekken

Conclusie 1:

Elementen ter verantwoording:

Conclusie 2:

Elementen ter verantwoording:

---

9 Bijlagen

9.2 Bijlage 2: Handleiding leerkrachten

Hendrik VIII

En het anglicanisme

Macht?
Overtuiging?
Lust?

HANDLEIDING VOOR
LEERKRACHTEN

1 Inhoud

2	Inleiding.....	3
3	Bedoeling van de webquest	4
4	Vereisten	4
5	Lesdoelstellingen	5
5.1	Kennis	5
5.2	Vaardigheden	6
6	Werkwijze.....	7
6.1	Stap 1: Onderzoeksteams samenstellen	7
6.2	Stap 2: Samen sterk!	7
6.3	Stap 3: Verdeel en heers!.....	7
6.4	Stap 4: Overleggen.....	8
6.5	Stap 5: Conclusies trekken	8
6.6	Stap 6: Presenteren!	8
6.7	Stap 7: Slot.....	8
7	Planning.....	9
8	Evaluatie.....	10
9	Ingefulde werkbundel leerkrachten	12

2 Inleiding

Beste leerkracht

Deze handleiding werd ontwikkeld als hulpmiddel voor de leerkracht tijdens het oplossen van de webquest ‘Hendrik VIII & het anglicanisme’. U vindt hierin o.a. de lesdoelstellingen terug die moeten bereikt worden aan de hand van de webquest. U kan hier ook een planning terugvinden die u als leidraad kan gebruiken doorheen de lessen.

Deze informatie is ook digitaal terug te vinden in de ‘Teacher ’s Corner’ van de webquest. Om toegang te krijgen tot deze rubriek geeft u de volgende beveiligingssleutel in: **Tudor1491**

Achteraan in deze handleiding kan u ook de ingevulde werkbundel die verbonden is met de webquest terugvinden.

Indien u nog vragen of opmerkingen heeft, aarzel dan niet om een bericht te sturen naar: mike.slangen@live.be

Veel succes!

3 Bedoeling van de webquest

Via deze webquest komen uw leerlingen op een interessante en interactieve manier in aanraking met het ontstaan van het Anglicanisme, de invloed van Hendrik VIII en zijn motieven.

Deze webquest kadert binnen de lessen rond het ontluikend protestantisme in het Europa van de 16de eeuw.

Tijdens het ontwikkelen van deze webquest en bijhorende werkbundel werd vooral het 4de jaar ASO uit het middelbaar onderwijs als doelpubliek voor ogen gehouden. Wat uiteraard niet wil zeggen dat andere richtingen uit het secundair hier geen baat bij kunnen hebben. Deze webquest is ook perfect uit te voeren binnen het TSO of KSO, mits een beetje extra ondersteuning door de leerkracht.

4 Vereisten

Voor het oplossen van de webquest zijn volgende elementen vereist:

- Technische infrastructuur:
  - 1 computer/ laptop/ tablet per leerling;
  - internetverbinding;
  - presentatiesoftware (Microsoft PowerPoint, Apple Keynote, Prezi, ...)

- Overig:
  - Werkbundel per leerling.

5 Lesdoelstellingen

5.1 Kennis

- K1: De leerlingen kunnen een informatiefiche van koning Hendrik VIII aanvullen;
- K2: De leerlingen kunnen het liefdesleven van Hendrik VIII kort omschrijven;
- K3: De leerlingen kunnen de regeerstijl van Hendrik VIII kort omschrijven;
- K4: De leerlingen kunnen de 2 redenen geven waarom Hendrik VIII een breuk met Rome wou;
- K5: De leerlingen kunnen kort schetsen waarom de paus het huwelijk van Hendrik en Catharina van Aragon niet wou ontbinden;
- K6: De leerlingen kunnen omschrijven wat er gebeurde indien men niet akkoord ging met de nieuwe geloofsregels;
- K7: De leerlingen kunnen in het kort de troonsopvolging en bijhorende evolutie van het anglicanisme schetsen vanaf de dood van Hendrik VIII tot aan de regering van Elizabeth I;
- K8: De leerlingen kunnen het belang van kardinaal Thomas Wolsey in de beginperiode van Hendriks regering verklaren;
- K9: De leerlingen kunnen een korte informatiefiche van kardinaal Thomas Wolsey aanvullen;
- K10: De leerlingen kunnen omschrijven waarom Hendrik VIII zijn kardinaal, Thomas Wolsey, zo plots aan de deur zet;
- K11: De leerlingen kunnen een korte informatiefiche van Thomas Cromwell aanvullen;
- K12: De leerlingen kunnen het belang van Thomas Cromwell voor de ontwikkeling van het anglicanisme omschrijven;
- K13: De leerlingen kunnen een korte informatiefiche van Thomas Cranmer aanvullen;
- K14: De leerlingen kunnen het belang van Thomas Cranmer voor de ontwikkeling van het anglicanisme omschrijven;
- K15: De leerlingen kunnen de 'Akte der Suprematie' in eigen woorden omschrijven;
- K16: De leerlingen kunnen kort schetsen hoe Hendrik VIII aan de titel 'Defensor Fidei' kwam;
- K17: De leerlingen kunnen de ommezwaai op religieus gebied van Hendrik VIII kort schetsen (van Defensor Fidei tot anglicanisme);
- K18: De leerlingen kunnen de rol van Anna Boleyn tijdens de eerste stappen van het anglicanisme kort omschrijven;
- K19: De leerlingen kunnen de 6 vrouwen van Hendrik VIII opsommen en kort omschrijven;
- K20: De leerlingen kunnen van elke echtgenote van Hendrik VIII weergeven welke invloed zij had op Hendriks beslissingen.

5.2 Vaardigheden

- V1: De leerlingen kunnen informatie halen uit op voorhand voor hun geselecteerde bronnen;
- V2: De leerlingen kunnen aan de hand van een webquest vragen beantwoorden uit de werkbundel;
- V3: De leerlingen kunnen in groep een onderzoek tot een goed einde brengen;
- V4: De leerlingen kunnen individueel een deeltje van een onderzoek uitzoeken;
- V5: De leerlingen kunnen met elkaar overleggen;
- V6: De leerlingen kunnen conclusies trekken uit de gevonden informatie;
- V7: De leerlingen kunnen een aantrekkelijke PowerPointpresentatie maken;
- V8: De leerlingen kunnen een PowerPointpresentatie voorstellen in de klas;
- V9: De leerlingen kunnen werken met Microsoft PowerPoint, Prezi, Apple Keynote.

6 Werkwijze

Bij deze webquest hoort ook nog een werkbundel die de leerlingen gelijktijdig moeten invullen. De werkbundel is voor leerlingen het materiaal waar ze op terug kunnen vallen tijdens het studeren van deze leerstof. Voor de leerkracht kan de werkbundel een middel zijn om te controleren of de leerlingen effectief gewerkt hebben aan de webquest.

Het oplossen van de webquest en werkbundel verloopt volgens enkele stappen.

6.1 Stap 1: Onderzoeksteams samenstellen

Tijdens het oplossen van deze webquest en werkbundel werken de leerlingen samen in groepjes van 3. We noemen deze groepjes doorheen de volledige webquest 'onderzoeksteams'. U kan de leerlingen de vrije keuze laten om groepjes te vormen of u kan er de voorkeur aan geven om deze onderzoeksteams al op voorhand samen te stellen.

In zwakkere klassen is het aangeraden om zelf de teams op voorhand samen te stellen en er zo voor te zorgen dat een onderzoeksteam altijd bestaat uit minstens 1 sterkere leerling.

6.2 Stap 2: Samen sterk!

Nu start de webquest echt. De onderzoeksteams gaan nu samen het eerste deel van de webquest verkennen. De leerkracht heeft nu gewoon de taak om de onderzoeksteams op weg te zetten en te coachen. Het eerste deel van de webquest zorgt voor een algemene inleiding op de figuur van Hendrik VIII. Dit deel focust op Hendriks opvoeding, zijn regeerstijl, zijn liefdesleven,... Kortom: hier worden alle elementen aangehaald die iedereen nodig heeft om het verhaal van Hendrik VIII te begrijpen. Alle leerlingen in het onderzoeksteam vullen dit deel van het onderzoek aan in hun werkbundel.

6.3 Stap 3: Verdeel en heers!

Na het algemene deel begint de specialisatie. De onderzoeksteams hebben in het eerste deel van de webquest algemeen kennis gemaakt met Hendrik VIII. Nu gaan ze dieper in op de motieven van Hendrik VIII die zouden kunnen geleid hebben tot de breuk met het katholieke Rome.

Elke leerling uit het onderzoeksteam kiest een ander motief. Er zijn 3 motieven beschikbaar: macht, overtuiging en lust. Elk motief wordt dus 1 keer gekozen.

Nu begint het individuele werk. Elke leerling vult in de werkbundel het deel in van het motief dat hij/zij onderzoekt.

6.4 Stap 4: Overleggen

De leerlingen hebben nu reeds de volledige webquest doorgenomen. Het algemene gedeelte heeft elke leerling zelf onderzocht, dus dat moet niet meer herhaald worden. Het specifieke gedeelte i.v.m. de verschillende motieven moet nu besproken worden. Alle leden van het onderzoeksteam hebben een ander motief onderzocht. Het is belangrijk dat ieder lid van het team op de hoogte is van de andere motieven. Elke leerling gaat daarom het motief dat hij/zij onderzocht heeft kort en bondig uitleggen aan de andere teamleden. De andere teamleden vullen de korte fiche in, terug te vinden in de werkbundel.

6.5 Stap 5: Conclusies trekken

Nu is ieder teamlid op de hoogte van alle informatie uit de 3 motieven. Het is nu de bedoeling dat de leerlingen conclusies gaan trekken. Hiervoor moeten ze de bijhorende pagina's in de werkbundel gebruiken. Focus er als leerkracht op dat de conclusies die getrokken worden ook onderbouwd zijn. Hier zal de leerkracht een beetje meer sturing moeten geven. Zorg ervoor dat de leerlingen goede, te verantwoorde conclusies trekken. Leerlingen moeten ook met informatie uit de webquest hun conclusies kunnen staven.

6.6 Stap 6: Presenteren!

De onderzoeksteams hebben nu alle stappen van het onderzoek doorlopen. Ze hebben eerste het algemene deel over koning Hendrik VIII doorlopen, daarna hebben ze individueel een motief onderzocht. Nadien hebben ze opnieuw overlegd en conclusies getrokken. Nu is het de bedoeling dat elk onderzoeksteam de conclusies voor de klas komt presenteren. Elk onderzoeksteam zorgt voor een aangename presentatie. De presentatie zal beoordeeld worden op originaliteit, structuur en opbouw. Elk lid van het onderzoeksteam neemt een gelijk deel van de presentatie op zich.

De leerkracht zal nadien de presentatie beoordelen en feedback geven aan de leerlingen.

6.7 Stap 7: Slot

Na alle presentaties gehoord te hebben, gaat de leerkracht nog even klassikaal in op de motieven die aangehaald werden. Samen wordt gezocht naar een klassikale conclusie. Deze wordt ook in de werkbundel opgeschreven.

7 Planning

Hieronder kan u een voorbeeldplanning terugvinden. Deze planning gaat uit van een ideaal-situatie. U kan de planning bijsturen i.f.v. de beginsituatie van de leerlingen, onverwachte omstandigheden,...

Lesuur 1:

- Uitleg webquest;
- Samenstellen onderzoeksteams;
- Deel 1: Algemene informatie over Hendrik VIII - Samen Sterk.

Lesuur 2:

- Deel 2: Individueel gedeelte - Verdeel en heers;
- Slotopdracht: overleggen.

Lesuur 3:

- Slotopdracht: conclusies trekken;
- Presentatie voorbereiden.

Lesuur 4:

- Presenteren!;
- Slotconclusie.

8 Evaluatie

Hieronder kan u een beoordelingsformulier terugvinden om de leerlingen te evalueren tijdens de webquest, het oplossen van de werkbundel en tijdens de presentatie. U kan dit document ook downloaden door in de webquest op het symbool te klikken.

Naam student: _____ Nr: _____

Medewerking en attitude	/5
• Je werkt aandachtig mee in de les; /2 • Je werkt op een rustige manier aan de opdrachten. /3	
Groepswerk	/11
• Je luistert naar je mede-groepsleden en laat hen uitpraten; /2 • Je zorgt voor een gelijke verdeling van het werk; /2 • Je neemt actief deel aan het groepswerk; /2 • Peer-evaluatie. /5	
Invullen werkbundel	/20
• De gezamenlijke opdrachten zijn correct ingevuld; /10 • De individuele opdrachten zijn correct ingevuld; /10	
Presentatie	/13
• Ieder groepslid presenteert een gelijk deel; /1 • Inhoud van de presentatie; /3 • De presentatie is verzorgd op gebied van opmaak; /2 • De presentatie heeft een duidelijke structuur; /2 • Individuele beoordeling presentatie. /5	
Conclusie	/6
• De getrokken conclusies zijn onderbouwd. /3 • De getrokken conclusies zijn realistisch. /3	
TOTAAL	/55

**Hendrik VIII & het anglicanisme
macht, overtuiging of lust?**

Naam van de evaluator: _____

Evaluatiechecklist voor mezelf

Student: _____
/25

Totaal:

Beoordelingscriteria	1	2	3	4	5
De student luistert naar de inbreng van medestudenten					
De student heeft een actieve inbreng in het groepswerk					
De student doet zijn deel van het groepswerk					
De student is aangenaam om mee te werken					
De student werkt geconcentreerd					

Evaluatiechecklist voor groepsleden

Student: _____
/25

Totaal:

Beoordelingscriteria	1	2	3	4	5
De student luistert naar de inbreng van medestudenten					
De student heeft een actieve inbreng in het groepswerk					
De student doet zijn deel van het groepswerk					
De student is aangenaam om mee te werken					
De student werkt geconcentreerd					

Student: _____
/25

Totaal:

Beoordelingscriteria	1	2	3	4	5
De student luistert naar de inbreng van medestudenten					
De student heeft een actieve inbreng in het groepswerk					
De student doet zijn deel van het groepswerk					
De student is aangenaam om mee te werken					
De student werkt geconcentreerd					

9 Ingevulde werkbundel leerkrachten

Hendrik VIII

En het anglicanisme

Macht?
Overtuiging?
Lust?

Werkbundel
bij webquest

Naam: _____
Leerkracht: _____
Klas: _____

1 Inhoud

2	Uitleg webquest.....	3
3	Uitleg werkbundel.....	3
4	Starten maar!.....	3
5	Start onderzoek!.....	4
5.1	Samen Sterk!.....	4
6	Verdeel en heers!.....	11
6.1	Motief 'macht'.....	11
6.2	Motief 'Overtuiging'.....	15
6.3	Motief 'Lust'.....	18
7	Tot slot.....	22
7.1	Overleggen.....	22
7.2	Conclusies trekken.....	23

2 Uitleg webquest

In de lessen geschiedenis hebben jullie de voorbije weken kennis gemaakt met de opkomst van het protestantisme. Ook in Engeland vindt deze nieuwe geloofsvorm steeds meer aanhangers.

Hendrik VIII, koning van Engeland omstreeks 1509, gaat nog een stapje verder. Hij verbreekt de banden met het pauselijke Rome en richt een nieuwe geloofsvorm op. Een geloofsvorm die vandaag de dag nog steeds miljoenen aanhangers telt.

Hoe en waarom deze nieuwe geloofsvorm tot stand kwam, ontdekken jullie aan de hand van deze webquest.

Een webquest is een online zoektocht, een onderzoek. Stap voor stap leren jullie nieuwe elementen kennen. Beetje bij beetje komen jullie meer en meer te weten over Hendrik VIII en het anglicanisme.

Veel succes!

3 Uitleg werkbundel

Tijdens het doorlopen van de webquest, vul je ook deze werkbundel in. Op de webquest staat de informatie die je nodig hebt om de vragen in de werkbundel op te lossen.

Overloop de vragen stap voor stap, lees de informatie op de webquest en vul dan de antwoorden in je werkbundel aan.

In de werkbundel wordt duidelijk aangegeven wanneer je opnieuw naar de webquest moet gaan kijken.

4 Starten maar!

Om de webquest te bereiken, open je een internetbrowser (Google Chrome, Firefox, Safari,..) en surf je naar volgende link:

<http://mikeslangen1.wix.com/webquestanglicanisme>

5 Start onderzoek!

Onderzoeksteam: _____

Teamleden: _____
_____
_____

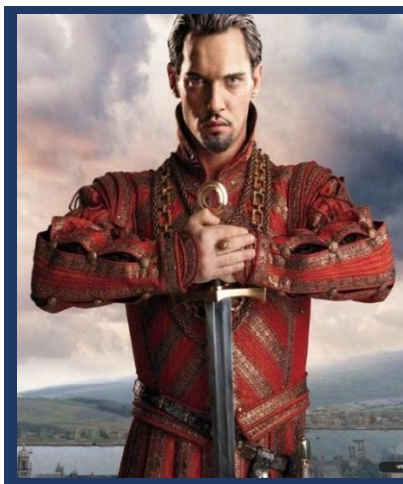
5.1 Samen Sterk!

Opdracht

- 🌀 Open de pagina 'Start onderzoek';
- 🌀 Aan de linkerkant van je scherm zie je nu een menu;
- 🌀 Lees de verschillende onderdelen uit het menu en los dan de bijhorende vragen op.

Opdracht 1: Mijn leven in een notendop...

- 1) Vervolledig de informatiefiche van Koning Hendrik VIII

Naam	Hendrik VIII Tudor
Geboortedatum	28 juni 1491
Vader	Hendrik VII Tudor
Moeder	Elizabeth van York
Broer(s)	Arthur Tudor
Zus(sen)	Margaretha Tudor Maria Tudor
Studies	Priesteropleiding
Gekroond op	24 juni 1509

- 2) Waarom kan je zeggen dat ik niet 'opgevoed was om te regeren'?
Hendriks broer, Arthur, zou normaal koning worden. Hendrik had altijd een priesteropleiding genoten. Door de dood van zijn broer, kwam Hendrik terecht op de troon.

Opdracht 2: Mijn liefdesleven...

- 1) Hoeveel vrouwen heeft Hendrik tot zijn koningin mogen kronen?
Hendrik is in totaal 6 keer getrouwd.
- 2) Waarheid of leugen? Lees de volgende uitspraken. Geef ook de reden waarom je denkt dat het de waarheid of een leugen is.

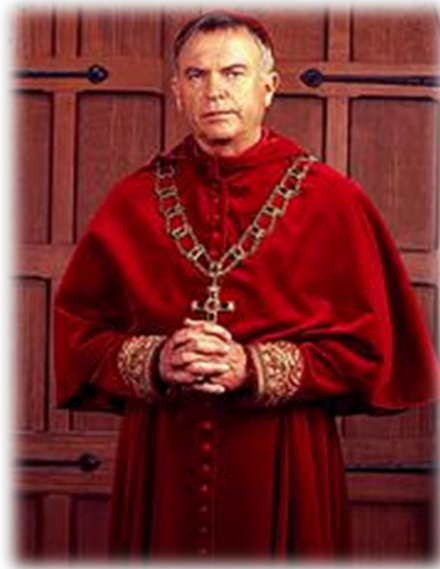
Uitspraak	Waarheid	Leugen	Reden?
Ik was een hele trouwe echtgenoot, ik koesterde slechts 1 vrouw.		X	Hendrik VIII had naast zijn vrouw nog een hele harem minnaressen.
De hofhouding van de koning was de kans om de volgende koningin te worden.	X		Vele vrouwen wilden enkel in de hofhouding geraten om zo opgemerkt te worden door Hendrik VIII.

Opdracht 3: Mijn regeerstijl...

- 1) Waarheid of leugen? Lees de volgende uitspraken. Geef ook de reden waarom je denkt dat het de waarheid of een leugen is.

Uitspraak	Waarheid	Leugen	Reden?
Hendrik was nog heel jong toen hij koning werd, maar wel al heel plichtsbewust.		X	Hendrik trok zich niets aan van zijn koninklijke taak. Hij ging liever lange tochten te paard maken, jagen, riddertoernooien houden,...
Kardinaal Wolsey kwam uit een zeer rijke, invloedrijke familie.		X	Thomas Wolsey was van zeer eenvoudige afkomst, zijn vader was een simpele beenhouwer.
Thomas Wolsey zal tot aan de dood van Hendrik VIII het brein en uitvoerder van alle koninklijke plannen zijn.		X	Vanaf de jaren 1530 neemt Hendrik het roer over. Wolsey wordt dan aan de kant gezet en Hendrik begint met de uitbouw van zijn absolute macht.
De regeerstijl van Hendrik VIII kan beschouwd worden als tiranniek.	X		Hendrik VIII was een egoïstische, tirannieke vorst. Dit komt vooral tot uiting na 1530.

Opdracht 4: Conflict met de paus...

---

1) Wat zijn de twee redenen waarom Hendrik wil scheiden van zijn eerste vrouw, Catharina van Aragon?

- Catharina kan Hendrik geen mannelijke troonsopvolger geven;
- Hendrik heeft zijn oog laten vallen op een nieuwe vrouw, Anna Boleyn.

2) Waarom staat de paus geen scheiding toe?

Scheiden mag niet volgens de Bijbel. Het is immers God's plan dat het huwelijk een verbintenis voor het leven is. "Wat God heeft verbonden, mag de mens niet scheiden".

3) Wat is de reactie van Hendrik?

Hendrik negeert de beslissing van de paus. Hij verbant Catharina naar een landhuis op het platteland en trouwt met Anna Boleyn.

4) Wat verwacht de paus dat er gebeurt nadat hij Engeland excommuniceert? Gebeurt dat ook?

De paus verwacht een woedende menigte op de been te brengen tegen koning Hendrik VIII. Maar dit gebeurt niet. Het Engelse volk staat volledig achter de koning.

Opdracht 5: Geboorte van het anglicanisme...

- 1) Waarheid of leugen? Lees de volgende uitspraken. Geef ook de reden waarom je denkt dat het de waarheid of een leugen is.

Uitspraak	Waarheid	Leugen	Reden?
De scheiding met het pauselijke Rome had voornamelijk politieke bedoelingen.	X		Hendrik wil opnieuw meer macht en zeggenschap over zijn grondgebied. Een politieke reden dus.
Na de scheiding met Rome werd Hendrik volledig protestants.		X	Hendrik was tot op zijn sterfbed katholiek. Hij wil enkel zijn absolute macht uitbouwen.
Na de scheiding met Catharina wordt Hendrik nog steeds enkel bijgestaan door katholieke geestelijken.		X	Na de scheiding met Catharina en zijn nieuwe trouwverbintenis met Anna Boleyn omringt Hendrik zich meer en meer met nieuwe edelen die eerder naar het opkomende protestantisme leiden.

Opdracht 6: Vervolging...

- 1) Wat gebeurt er met opstanden tegen de nieuwe geloofsvorm?
Opstanden worden hardhandig de kop ingedrukt.
- 2) Wat gebeurt er als iemand Hendrik VIII niet wil erkennen als nieuw hoofd van de Kerk?
Door het niet erkennen van Hendrik als hoofd van de Nieuwe Kerk, pleegt men verraad. De straf voor verraad is de doodstraf.
- 3) Wie was Thomas More? Wat gebeurde er met hem?
More was jurist, theoloog, raadsman en beste vriend van Hendrik. Maar Thomas weigert Hendrik te erkennen als hoofd van de Engelse Kerk en tekent daarmee zijn doodsvonnis. Hij wordt op 6 juli 1535 geëxecuteerd.

Opdracht 7: Opvolging...

- 1) Waarheid of leugen? Lees de volgende uitspraken. Geef ook de reden waarom je denkt dat het de waarheid of een leugen is.

Uitspraak	Waarheid	Leugen	Reden?
Hendriks eerste en enige mannelijke erfgenaam, Edward VI, wordt gebaard door zijn tweede vrouw, Anna Boleyn.		X	Edward is de zoon van Hendrik en Jane Seymour, Hendriks derde vrouw. Anna Boleyn is de moeder van Elizabeth.
Onder heerschappij van Edward wordt het Anglicanisme overwegend protestants.	X		Door de invloed die aartsbisschop van Canterbury, Thomas Cranmer, op Edward heeft, wordt het Anglicanisme inderdaad radicaler.
In januari 1553 komt Edward aan zijn einde door vergiftiging.		X	Men heeft vermoedens in deze richting, maar dat werd nooit officieel bewezen.
Bloody Mary kwam aan haar bijnaam door haar grote vervolgingen tegen katholieken. Mary was overtuigd protestants.		X	Mary was zeer katholiek. Haar heerschappij liet zich kenmerken door de bloederige vervolgingen tegen de protestanten. Kettlers vlogen massaal de brandstapel op.
Elizabeth vindt opnieuw een evenwicht tussen de katholieken en protestanten in Engeland.	X		Elizabeth is zelf protestants, maar onder haar bewind is er sprake van een grote godsdienstvrijheid. Elizabeth bouwt het Anglicanisme verder uit en verankert het in de Engelse manier van leven.

Elizabeth Tudor

Mary Tudor

6 Verdeel en heers!

Opdracht

- 🌀 Open de pagina 'Verdeel en heers';
- 🌀 Na het algemene gedeelte ga je nu de taken binnen je onderzoeksteam verdelen;
- 🌀 Ieder groepslid kiest een motief dat hij/zij verder gaat onderzoeken;
- 🌀 **OPGELET ! Elk motief mag slechts 1x gekozen worden!**
- 🌀 Je lost enkel de vragen die bij jouw motief horen op!

6.1 Motief 'macht'

Motief 'macht'   Opdracht 1: Mijn regering...

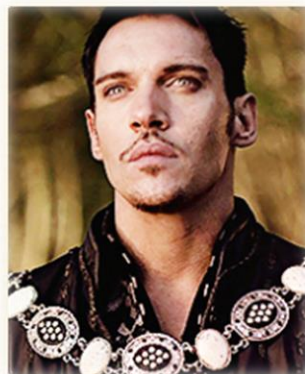
- 1) Wat zijn de favoriete bezigheden van Koning Hendrik VIII in de beginperiode van zijn regering? Zet een kruisje bij de goede activiteiten.

Vredesonderhandelingen	
Riddertoernooien	X
Godsdienst	
Lange tochten te paard	X

Jagen	X
Politiek	
Handelscontacten	
Onderhandelen	

- 2) Waarom vormde de weinige interesse van Hendrik voor zijn koninklijke taak geen probleem?

Hij werd bijgestaan door kardinaal Thomas Wolsey. Wolsey nam de touwtjes stevig in handen.

Motief 'macht'   Opdracht 2: Thomas Wolsey...

- 1) Vervolledig de informatiefiche van kardinaal Thomas Wolsey

	Naam	Thomas Wolsey
	Functie (2)	Kardinaal en rechterhand van koning Hendrik
	Persoonlijkheid (5)	• sterke persoonlijkheid; • briljant staatsman; • ijdel; • zelfzuchtig; • belust op macht.
	Afkomst	Eenvoudige beenhouwerszoon

- 2) Welke bijnaam krijgt Wolsey in het buitenland? Wat wil dit zeggen?
Wolsey werd zo machtig dat hij in het buitenland bekend stond als 'Alter Rex' of 'Tweede Koning'.
- 3) Wat voor invloed heeft Thomas Wolsey gehad op het geloof in Engeland tijdens de eerste helft van Hendriks regeerperiode?
Toen Wolsey de touwtjes nog in handen hield, was Engeland katholiek geïnspireerd. Ketters werden naar de brandstapel gestuurd.

Motief 'macht'   Opdracht 3: Keerpunt...

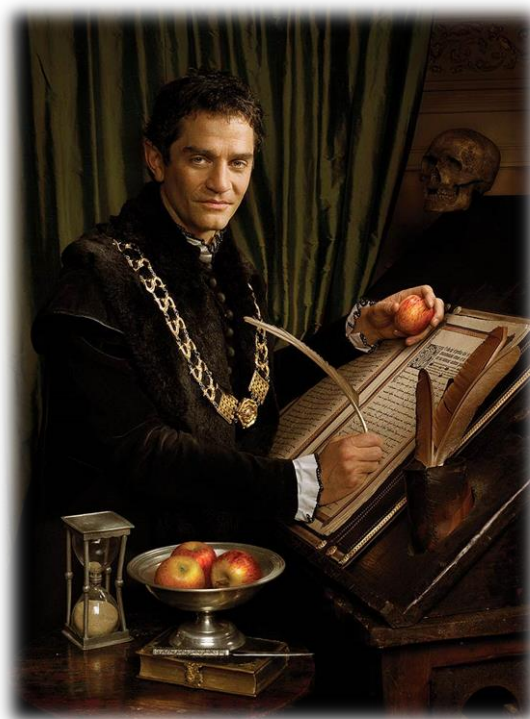
- 1) Hoe komt het dat Hendrik VIII zijn trouwste dienaar, kardinaal Wolsey, aan de deur zet?

Hendrik wil scheiden van zijn eerste vrouw, Catharina van Aragon. De paus laat dit niet toe. Zelfs Wolsey krijgt hier geen voet tussen de deur in het Vaticaan.

Motief 'macht'   Opdracht 4: Thomas Cromwell...

- 1) Van welke godsdienst is Thomas Cromwell een aanhanger? Weet Hendrik dit?
Cromwell is een discrete, maar hevige aanhanger van de evangelische leer. Hendrik weet dit niet.
- 2) Waarom krijgt Cromwell geen tegenspraak wanneer hij het kloosterleven in Engeland, Ierland en Wales compleet vernietigd door het ontbinden van de kloosters?
Hendrik VIII zag zijn schatkist toenemen door deze onteigeningen. Dat vond hij natuurlijk niet erg. Ook de gewone burgerbevolking begon de paus in Rome steeds meer en meer te verachten. Ook zij vonden de vernietiging van de katholieke kloosters dus niet zo erg.
- 3) Is iedereen enthousiast over de figuur van Thomas Cromwell?
Neen, de groep adellijken die Cromwell's hervormingsbeleid en nederige afkomst verwerpen wordt steeds groter.
- 4) Welke beslissing zorgt ervoor dat Cromwell uit de gratie valt bij de koning?
Cromwell regelde heel impulsief het vierde huwelijk van Hendrik. Het huwelijk met Anna van Kleef kwam hem politiek gezien heel goed uit. Maar Anna leek helemaal niet op het portret dat Hendrik van haar ontvangen had. Hendrik wou dus opnieuw scheiden.

Motief 'macht'   Opdracht 5: Thomas Cranmer...

- 1) Wat was de functie van Thomas Cranmer?
Cranmer was diplomaat en theologisch adviseur van Hendrik VIII.
- 2) Waarom viel Cranmer op bij Hendrik VIII?
Hij viel op door zijn betrouwbaarheid en efficiëntie.
- 3) Welke beloning kreeg Cranmer van Hendrik?
Hij werd door Hendrik benoemd tot aartsbisschop van Canterbury. Dit was meteen de hoogste functie in de nieuwe Anglicaanse kerkstructuur.
- 4) Wat is de 'Act of Supremacy' (Akte van Suprematie)?
Door ondertekening van deze akte door het parlement werd Hendrik officieel aangesteld tot hoofd van de nieuwe Anglicaanse kerk.

Ben je klaar met het onderzoek naar jouw motief?

- 🌀 wacht tot je andere teamleden ook klaar zijn met hun motief;
- 🌀 kijk je antwoorden eventueel nog eens na;
- 🌀 ga terug naar het eerste gedeelte van de webquest. Dit doe je door bovenaan te klikken op 'webquest';
- 🌀 open de pagina 'Tot slot'.

6.2 Motief 'Overtuiging'

Motief 'overtuiging' Opdracht 1: Opvoeding...

- 1) Wat was een belangrijke traditie in de adellijke families?
De oudste zoon volgde de vader op. Was de vader koopman, dan werd de oudste zoon koopman. Was de vader koning, dan werd de oudste zoon koning.
- 2) Waarom kwam hier verandering in?
Hendriks oudere broer, Arthur, stierf op zeer jonge leeftijd.

Motief 'overtuiging' Opdracht 2: Defensor Fidei...

- 1) Hoe reageert Koning Hendrik VIII op de 95 stellingen die Maarten Luther op zijn kerkdeuren hangt en daarmee de Reformatie op gang trekt?
Hij reageert erg aan de kant van het katholicisme. Hij schrijft een krachtige verdediging van de katholieke sacramenten.
- 2) Wat is de naam van het boek dat Hendrik hierover schrijft?
'Assertio septem sacramentorum contra M. Lutherum'.
- 3) Welke beloning krijgt Hendrik hiervoor van paus Leo X?
Hendrik gaat vanaf nu door het leven als 'Prins en verdediger van het geloof'. Hij krijgt de titel 'Defensor Fidei'.
- 4) Waaraan zie je dat de huidige vorst van Groot-Brittannië, Queen Elizabeth II, deze titel nog steeds draagt?
Deze titel wordt nog steeds afgebeeld op muntstukken, in het wapenschild, ... onder de letters F.D.

Motief 'overtuiging'   Opdracht 3: Complete ommezwaai...

- 1) Waarom spreekt men hier van een complete ommezwaai?
Hendrik is zijn volledige leven katholiek geweest, heeft een priesteropleiding genoten. Hij werd zijn volledige leven omringt door katholieke geestelijken. Hij kreeg van paus Leo X de titel 'Defensor Fidei', hij trad hard op tegen ketteren. En nu breekt hij zo plots met het pauselijke Rome.
- 2) Wat zie je in het filmpje?
Een ketter wordt op de brandstapel gezet. Hij is aanhanger van de Lutherse leer.
- 3) Wordt de man in het filmpje de kans geboden om alsnog te ontkomen aan de brandstapel? Hoe? Gaat hij hierop in?
Ja, hij krijgt nog de kans om toe te geven dat hij fout zat. Hij krijgt de kans om zich opnieuw te bekeren tot het katholicisme. Dit doet hij echter niet.

Motief 'overtuiging'

Opdracht 4: Eerste stappen...

- 1) Wat was de rol van Anna Boleyn tijdens de eerste stappen van het anglicanisme?

Anna Boleyn heeft de protestantse ideeën beetje bij beetje binnengebracht in het paleis. Na de scheiding van Hendrik met Catharina van Aragon heeft Hendrik Anna immers tot nieuwe vrouw genomen.

- 2) Welk geloof had Anna?

Anna was aanhangster van de gereformeerde kerk van Johannes Calvijn. Dit vooral door de tijd dat ze nog in Frankrijk woonde. Daar had de Calvinse leer veel succes.

Ben je klaar met het onderzoek naar jouw motief?

- 🌀 wacht tot je andere teamleden ook klaar zijn met hun motief;
- 🌀 kijk je antwoorden eventueel nog eens na;
- 🌀 ga terug naar het eerste gedeelte van de webquest. Dit doe je door bovenaan te klikken op 'webquest';
- 🌀 open de pagina 'Tot slot'.

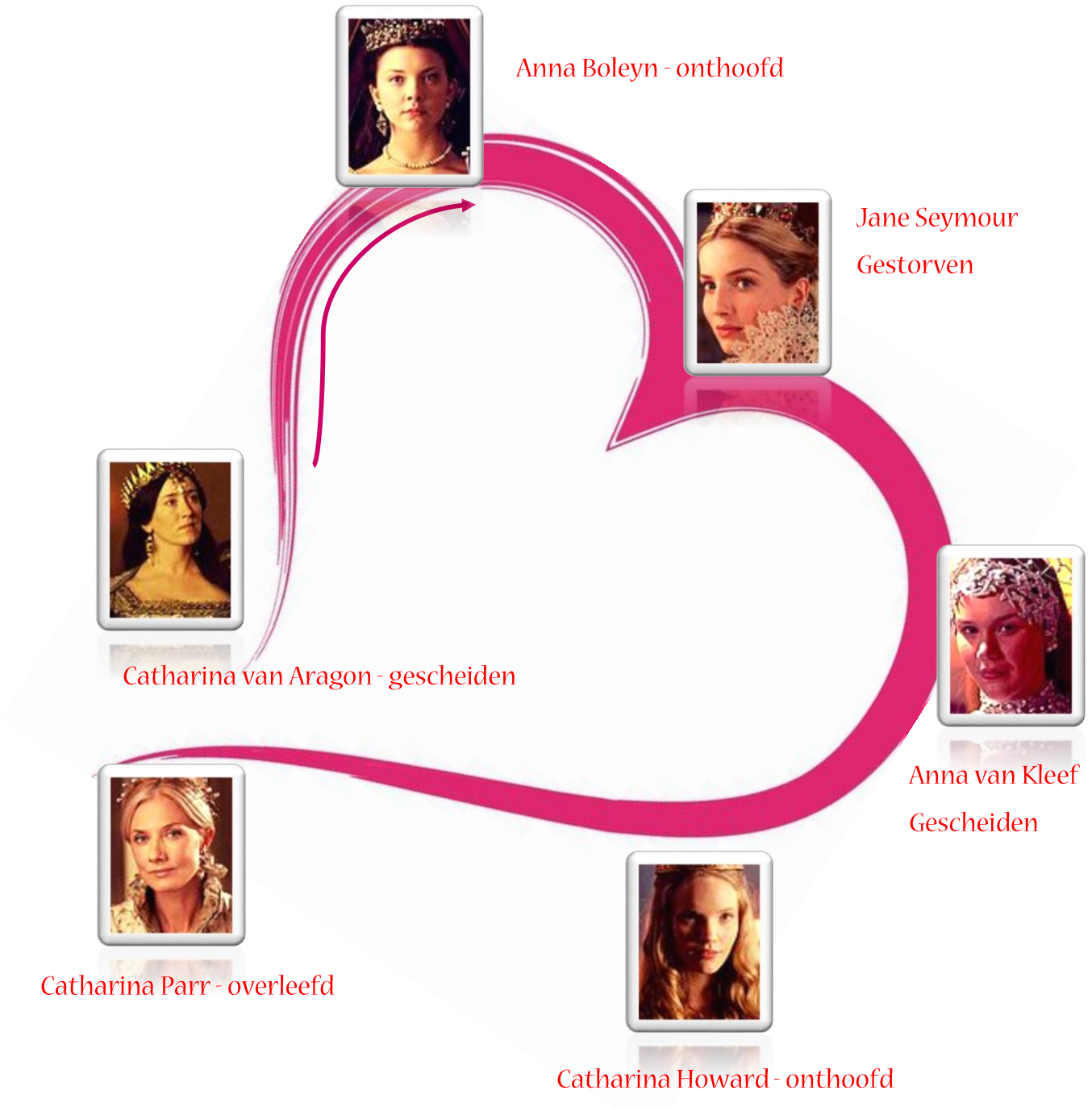
6.3 Motief 'Lust'

Motief 'lust' Opdracht 1: Woelige minnaar...

- 1) Bekijk het filmpje op de pagina 'Woelige minnaar'. Plaats dan de volgende namen en begrippen op de juiste plaats op de tijdslijn:

Jane Seymour – Anna Boleyn – Catharina Howard – Catharina van Aragon
Catharina Parr – Anna van Kleef

Gescheiden – Gestorven – Gescheiden - Onthoofd- Overleefd – Onthoofd

Motief 'lust' Opdracht 2: Zes vrouwen, zes persoonlijkheden...

- 1) Op deze pagina staan alle vrouwen van Hendrik VIII opgelijst. Door te klikken op hun foto vertellen zij je hun verhaal. Deze informatie heb je nodig om hun gegevens aan te vullen:

Motief 'lust' - Catharina van Aragon

	Naam	Catharina van Aragon
	Dochter van...	Ferdinand en Isabella van Spanje
	Opvoeding	Streng katholiek
	Kinderen met Hendrik?	1 dochter, Mary + talloze miskramen
	Gescheiden in ...	1533
	Invloed op Hendrik?	Katholieke invloeden.
	Speciaal?	Eigenlijk vrouw van Hendriks broer, Arthur.

Motief 'lust' - Anna Boleyn

	Naam	Anna Boleyn
	Eerste contact met Hendrik?	In hofhouding Catharina
	Opvoeding	Gereformeerd (calvinistisch)
	Kinderen met Hendrik?	1 dochter, Elizabeth
	Onthoofd in ...	1536
	Invloed op Hendrik?	Gereformeerde invloeden.
	Speciaal?	Werd na 3 jaar huwelijk vals beschuldigd van incest en verraad. Ze wordt onthoofd.

Motief 'lust' - Jane Seymour

	Naam	Jane Seymour
Verzoeningskoningin	Verzoent Hendrik opnieuw met dochter Mary.	
Opvoeding	Katholiek	
Kinderen met Hendrik?	1 zoon, Edward	
Sterft ...	Kort na de bevalling van Edward	
Invloed op Hendrik?	Katholieke invloeden.	
Speciaal?	Jane Seymour was waarschijnlijk de enige vrouw waarvan Hendrik echt gehouden heeft.	

Motief 'lust' - Anna van Kleef

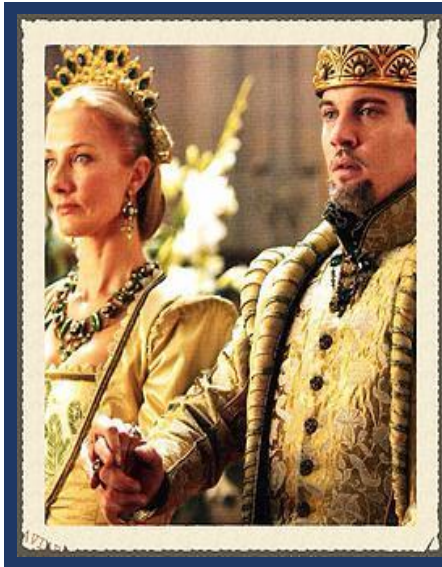
	Naam	Anna van Kleef
Huwelijk geregeld door...	Thomas Cromwell	
Opvoeding	Gereformeerd	
Kinderen met Hendrik?	Geen	
Probleem?	Hendrik vond Anna te lelijk en wou direct weer scheiden.	
Invloed op Hendrik?	Gereformeerde invloeden.	
Speciaal?	Het portret dat Hendrik van Anna ontving, was niet waarheidsgetrouw geschilderd. Anna hielp Hendrik nog zoeken naar een nieuwe vrouw.	

Motief 'lust' - Catharina Howard

Naam	Catharina Howard
Leeftijd bij kroning?	20 jaar
Bijnaam	Roos zonder doornen
Kinderen met Hendrik?	Geen
Probleem?	Catharina bouwt een eigen harem uit. Wordt direct onthoofd.
Invloed op Hendrik?	Geen.
Speciaal?	Catharina zag het 'koningin-zijn' als spelletje.

Motief 'lust' - Catharina Parr

Naam	Catharina Parr
'Survived'	Laatste vrouw van Hendrik, bleef in leven.
Verzoening?	Verzoent Hendrik opnieuw met zijn kinderen.
Kinderen met Hendrik?	Geen
Invloed op Hendrik?	Tijdens het huwelijk van Hendrik en Catharina Parr werd het anglicanisme opnieuw gematigder.
Opvoeding	Katholiek.

Ben je klaar met het onderzoek naar jouw motief?

- 🌀 wacht tot je andere teamleden ook klaar zijn met hun motief;
- 🌀 kijk je antwoorden eventueel nog eens na;
- 🌀 ga terug naar het eerste gedeelte van de webquest. Dit doe je door bovenaan te klikken op 'webquest';
- 🌀 open de pagina 'Tot slot'.

7 Tot slot...

7.1 Overleggen

Opdracht

- ☼ Ieder teamlid gaat nu zijn/haar motief uitleggen aan de andere groepsleden;
- ☼ Van de motieven die je zelf niet onderzocht hebt, maak je hieronder een woordspin. De informatie komt van het teamlid dat dit motief wel onderzocht heeft.

MOTIEF 1:

MOTIEF 2:

7.2 Conclusies trekken

Conclusie 1:

Elementen ter verantwoording:

Conclusie 2:

Elementen ter verantwoording:
